

آشنایی با حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی

کد موضوعی: ۲۳۰

شماره مسلسل: ۱۲۴۲۴

خردادماه ۱۳۹۱

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۳	۱. تجربه جهانی در مورد ایجاد صندوق های نفتی
۳	اهداف صندوق های نفتی
۵	۲. حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم و چهارم توسعه
۵	۱-۲. حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم توسعه
۷	۲-۲. حساب ذخیره ارزی در برنامه چهارم توسعه
۹	۲-۳. عملکرد حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم و چهارم توسعه
۱۱	۳. حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی در قانون برنامه پنجم توسعه
۱۱	۱-۳. حساب ذخیره ارزی در قانون برنامه پنجم توسعه
۱۲	۲-۳. صندوق توسعه ملی در قانون برنامه پنجم توسعه
۱۶	نتیجه گیری
۱۷	پی نوشت ها
۳۴	منابع و مأخذ

آشنایی با حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی

چکیده

حساب ذخیره ارزی در برنامه‌های سوم و چهارم با دو وظیفه «ثبات‌بخشی به بودجه در مواقع کاهش درآمدهای نفتی و جلوگیری از آسیب رساندن شوک‌های نفتی به تعادل اقتصاد کشور» و «پس‌انداز بخشی از درآمد حاصل از نفت برای نسل‌های آینده با تبدیل درآمدهای نفتی به سرمایه‌گذاری مولد»، به تصویب رسید و عملیاتی شد.

واگذاری این دو نقش به‌طور همزمان به حساب ذخیره ارزی موجب شد که در عمل با هدف تسریع در اجرای طرح‌های عمرانی و رفع برخی مشکلات اعتباری بودجه سنواتی، ۹۰ درصد منابع حساب ذخیره ارزی توسط دولت هزینه شود و تنها ۱۰ درصد منابع صندوق به‌صورت تسهیلات به بخش غیردولتی پرداخت شود. با استفاده از تجربه ناموفق حساب ذخیره ارزی، ساختار صندوق توسعه ملی در برنامه پنجم توسعه به‌گونه‌ای طراحی شد که موجودیت حساب ذخیره ارزی فقط برای تعادل‌بخشی به بودجه عمومی کشور و حفظ ثبات آن تداوم یابد و به‌منظور تبدیل بخشی از درآمدهای حاصل از نفت، به منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی صندوق توسعه ملی تأسیس شود.

مقدمه

استفاده بهینه از درآمدهای حاصل از نفت و گاز کشور و ایجاد ثبات در میزان استفاده از این درآمدها در بودجه کل کشور همواره دغدغه مسئولان و برنامه‌ریزان ایران بوده است. در برنامه‌های عمرانی قبل از انقلاب، راه‌های مختلفی از جمله تأسیس سازمان برنامه و بودجه برای استفاده مفید از این منابع پیش‌بینی شد. انگیزه مهم تشکیل سازمان برنامه و بودجه، مصرف درآمدهای نفتی برای ایجاد ظرفیت‌های تولیدی و زیربنایی بود. اما از همان برنامه اول عمرانی دولت مجبور شد بخشی از درآمدهای نفت را صرف بودجه جاری کند، زیرا درآمد مالیاتی، بودجه جاری را تأمین نمی‌کرد.^۱

۱. برای اطلاعات بیشتر نگاه کنید به: بهروز هادی زنون، بررسی نظام برنامه‌ریزی اقتصادی در ایران (دوره قبل از انقلاب اسلامی)، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹.

علاوه بر این، با افزایش درآمد نفت، سرمایه‌گذاری دولت در تأسیسات عمومی افزایش می‌یابد. با به ثمر رسیدن این سرمایه‌گذاری‌ها، بودجه جاری لازم برای اداره تأسیسات عمومی دولت نیز افزایش می‌یابد، اما درآمد مالیاتی نمی‌تواند بودجه جاری لازم را تأمین کند در نتیجه بخش بیشتری از درآمدهای نفتی صرف امور جاری می‌شود.

همچنین بخش دیگری از درآمد نفت در امور تولیدی انتفاعی سرمایه‌گذاری می‌شود. حال چنانچه این شرکت‌ها سودآور باشند ظرفیت تولید کشور و در نتیجه درآمد مالیاتی نیز افزایش می‌یابد، اما چنانچه زیان‌ده باشند برای جبران زیان آنها به درآمد نفتی بیشتری نیاز است. تجربه‌ای که در ایران سال‌ها با آن مواجه بوده‌ایم.

مسئله مهم دیگر تأثیر مخرب نوسان درآمد نفتی بر ثبات اقتصادی ایران است. در دهه‌های اخیر، همزمان با افزایش قیمت نفت در بازارهای جهانی و افزایش درآمدهای کشور، سیاستگذاران ایران برای ایجاد رونق اقتصادی دلارهای نفتی را به ریال تبدیل کرده و با تزریق آن به اقتصاد کشور دوران موقتی رونق اقتصادی ایجاد می‌کنند. رونقی که با تورم همراه می‌شود و عوارض مختلفی از جمله «بیماری هلندی» و «دولت رانتیر» را به همراه دارد. قیمت‌های ناپایدار نفت بعد از چند سال کاهش می‌یابد و اقتصاد متورم شده با تقاضای کل تحریک شده و دولتی که هزینه‌های بسیار زیادی با استخدام‌های جدید و پروژه‌های نیمه‌تمام بر دوش دارد برای جبران کسری به وجود آمده چاره‌ای جز استقراض از بانک مرکزی و دامن زدن به موج جدید تورم ندارد. تورمی که این بار در کنار کشاورزی و صنعتی است که زیر بار واردات ارزان دوران رونق نفتی توان تولید خود را از دست داده است.

تورم در هر دو حالت وجود دارد، اما ریشه یکسان ندارد. وقتی درآمدهای ارزی افزایش می‌یابد، پایه پولی متأثر از افزایش خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی متورم می‌شود و در دوران رکود به دلیل کسری بودجه دولت، پایه پولی از طریق افزایش خالص بدهی دولت به بانک مرکزی، افزایش می‌یابد.

برای ایجاد ثبات در اقتصاد کشور در برنامه سوم توسعه جمهوری اسلامی ایران، ایده ایجاد حساب ذخیره ارزی در ماده (۶۰) به تصویب رسید و عملیاتی شد. حساب ذخیره ارزی در برنامه چهارم توسعه نیز حفظ شد.

در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بر تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن و ایجاد صندوق توسعه ملی در بند «۲۲» تأکید شد. برای تحقق این سیاست در ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم توسعه اساسنامه صندوق توسعه ملی تصویب شد. علاوه بر آن حساب ذخیره ارزی

نیز با شرح وظایف جدید در ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم حفظ شد.

در این گزارش ابتدا به سابقه تأسیس صندوق‌های نفتی در دنیا و سپس چگونگی تشکیل حساب ذخیره ارزی در ایران و عملکرد آن در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه می‌پردازیم. در ادامه اساسنامه صندوق توسعه ملی و حساب ذخیره ارزی در قانون برنامه پنجم و برخی نکات قوت و ضعف این قانون بیان می‌شود.

۱. تجربه جهانی در مورد ایجاد صندوق‌های نفتی^۱

برخی از کشورهای دارنده نفت برای یافتن راهکاری به‌منظور جلوگیری از بروز تأثیرات منفی عایدات نفتی بر اقتصاد و همچنین حفظ منافع نسل‌های آتی، اقدام به تفکیک درآمدهای حاصل از نفت از سایر درآمدهای دولت مانند مالیات کرده و آن را از فرآیند بودجه دولت خارج کرده‌اند. تأسیس اکثر صندوق‌ها به دهه ۱۹۷۰ و بعد از شوک اول نفتی باز می‌گردد.

ایجاد صندوق‌های ذخیره ارزی یا صندوق‌های نفتی، یکی از راهکارهای مدیریت ثروت نفتی در کشورهای مختلف است. صندوق‌های نفتی معمولاً یا چاره‌ساز مشکلات ایجاد شده در نتیجه نوسان‌ها و نااطمینانی‌های درآمد نفت هستند (صندوق‌های تثبیت^۲) و یا بخشی از درآمدهای نفتی را برای نسل‌های آینده پس‌انداز می‌کنند (صندوق‌های پس‌انداز^۳) و یا در تعقیب هر دو هدف هستند.

اهداف صندوق‌های نفتی

صندوق‌های نفتی عموماً با دو هدف ذیل تشکیل می‌شوند که همان کمک به دولت‌ها برای روبرو شدن با مسائل و مشکلات ناشی از درآمدهای نفتی است:

الف) مقابله با ناپایداری و غیرقابل پیش‌بینی بودن درآمدهای نفتی که در این حالت صندوق‌های تثبیت ایجاد می‌شوند و هدف آن، ایجاد تعادل بودجه‌ای است. به این معنی که هنگام افزایش قیمت‌های نفت، درآمدهای اضافی از بودجه به صندوق هدایت می‌شود و هنگام کاهش درآمدهای نفتی در پی کاهش قیمت نفت، کسری بودجه از صندوق تأمین می‌شود و بدین ترتیب پایداری و ثبات درآمد بودجه‌ای دولت تضمین می‌شود. از جمله کشورهایی که صندوق تثبیت ایجاد کرده‌اند می‌توان از نروژ، قزاقستان و ایران نام برد.

۱. برای آشنایی بیشتر با صندوق‌های نفتی و کارکرد آنها، نگاه کنید به: بهروز هادی زنون، صندوق توسعه ملی، مرکز پژوهش‌های مجلس، مهرماه ۱۳۸۸.

2. Stabilization Funds

3. Saving Funds

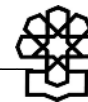
ب) توجه به نسل‌های آینده که در این صورت صندوق‌های پس‌انداز به‌منظور پس‌انداز کردن قسمتی از درآمدهای نفتی برای نسل‌های آینده ایجاد می‌شوند. فلسفه تشکیل این صندوق‌ها بر مبنای این استنباط استوار است که نفت ثروت ملی محسوب می‌شود. بر این اساس منابع درآمدی حاصل از نفت فقط می‌تواند برای سرمایه‌گذاری در داخل یا خارج از کشور مورد استفاده واقع شود و تخصیص منابع آن به هزینه‌های جاری و مصرفی مجاز نیست. قوانین و آیین‌نامه‌های حاکم بر این صندوق‌ها بر تبدیل درآمدهای نفتی به سرمایه‌های مالی (داخلی و خارجی) و سرمایه‌های واقعی مولد تأکید دارد و مصارف بودجه‌ای فقط از محل درآمدهای جاری صندوق مجاز شناخته شده است. در صندوق‌های پس‌انداز درآمدهای نفتی، تأکید اساسی بر تخصیص درآمدهای نفتی به امور سرمایه‌گذاری، خصوصاً سرمایه‌گذاری مالی خارجی قرار دارد، به گونه‌ای که این سرمایه‌گذاری‌ها جریان درآمدی باثبات و دائمی را برای بودجه دولت تدارک نماید. از جمله کشورهایی که این نوع صندوق را تأسیس کرده‌اند می‌توان به کشور کویت، چاد و نیز ایالت آلاسکا اشاره کرد.

به هر حال استفاده از صندوق نفتی سازوکار نسبتاً جدیدی برای تخصیص درآمد نفت است. از جمله عواملی که می‌توانند موجب موفقیت صندوق گردند، این است که اهداف مشخصی برای صندوق تعریف شود و فعالیت آن شفاف و قوانین و مدیریت حاکم بر آن کاملاً تعریف شده باشد. در دوره ۱۹۶۰-۲۰۰۲ میلادی تعداد ۱۲ صندوق نفتی در دنیا تأسیس شده است (جدول ذیل).

جدول صندوق‌های نفتی موجود در دنیا

سال تأسیس	کشور	نام صندوق
۱۹۶۰	کویت	صندوق ذخیره عمومی
۱۹۷۴	پاپوآگینه نو	صندوق تثبیت عمومی
۱۹۷۶	ایالات متحده	صندوق ذخیره دائمی آلاسکا
۱۹۷۶	کانادا	صندوق امانت پس‌انداز
۱۹۸۰	عمان	صندوق ذخیره عمومی دولت
۱۹۹۹	آذربایجان	صندوق نفتی دولت
۱۹۹۰	نروژ	صندوق نفتی دولت
۱۹۹۹	چاد	صندوق مدیریت درآمد
۱۹۹۹	ایران	حساب ذخیره ارزی
۱۹۹۹	ونزوئلا	صندوق سرمایه‌گذاری تثبیت اقتصاد کلان
۲۰۰۰	قزاقستان	صندوق ملی
۲۰۰۲	سودان	صندوق تثبیت نفت

Source: Ehtisham Ahmad and Eric Mottu, "Oil Assignments: Country Experiences and Issues", 203, Monetary Fund Working Paper, 2002.

۲. حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم و چهارم توسعه

۲-۱. حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم توسعه

در سال ۱۳۷۵ دولت با درآمد ارزی بیش از ارقام پیش‌بینی شده مواجه شد، لذا لایحه اصلاح بودجه به مجلس ارائه شد تا مبلغ ۶۰۰۰ میلیارد ریال بیش از بودجه مصوب هزینه شود. در سال ۱۳۷۶ به دلیل عدم تحقق درآمد نفتی دولت ناچار شد اصلاحیه‌ای به مجلس ارائه دهد تا ۶۰۰۰ میلیارد ریال از بانک مرکزی استقراض کند (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۰: ۱۵). این تجربه، سیاستگذاران وقت را به فکر طراحی سامانه‌ای ثبات‌بخش برای اقتصاد ایران انداخت. پیش از تنظیم برنامه سوم توسعه، کارشناسان وزارت نفت به دنبال ایجاد یک صندوق مازاد درآمدهای ارزی بودند تا درآمد مازاد تولید از سقف تولید پیشنهادی توسط دولت در آن ذخیره گردد تا در امر سرمایه‌گذاری به کار گرفته شود. در این پیشنهاد توجهی به کارکرد ذخیره درآمدهای نفتی برای جلوگیری از نوسان بودجه نشده بود. از این رو پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه وقت مورد پذیرش قرار گرفت و به صورت ماده (۶۰) برنامه سوم^(۱) توسعه در تاریخ ۱۳۷۹/۱/۱۷ به تصویب نهایی رسید. براساس این ماده دولت مکلف به ایجاد «حساب ذخیره ارزی حاصل از درآمد نفت خام» و «حساب ذخیره ریالی» در نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۸۰ شد. مازاد درآمدهای ارزی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در برنامه در حساب ذخیره ارزی حاصل از درآمد نفت نگهداری و با کاهش درآمدهای نفتی در سال‌های برنامه امکان تبدیل ارز به ریال و برداشت از حساب پدید می‌آمد. براساس این قانون، جبران کاهش درآمدهای دولت از محل مالیات و سایر درآمدها از حساب ذخیره ارزی ممنوع شد. همچنین پس از حصول اطمینان از تحقق درآمدهای ریالی پیش‌بینی شده در قانون بودجه هر سال، اعطای وام کوتاه‌مدت برای فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری از محل باقیمانده وجوه ارزی مجاز شناخته شد.

برنامه‌ریزان برنامه سوم به جای پیش‌بینی قیمت نفت، قیمت مدیریت شده‌ای را برای تنظیم بودجه‌های سالیانه در نظر گرفتند. برای مثال فارغ از اینکه قیمت نفت در سال ۱۳۸۰ چه میزان خواهد بود، حدود ۱۳ میلیارد دلار درآمد نفتی برای بودجه سال در نظر گرفته شد که عدم تحقق این میزان پیش‌بینی شده با تدبیر حساب ذخیره ارزی جبران خواهد شد.

با افزایش شدید قیمت نفت در بازار جهانی کمتر از ۶ ماه از ابلاغ برنامه سوم توسعه، از سوی نمایندگان مجلس پنجم شورای اسلامی، ماده (۶۰) برنامه سوم توسعه در قالب طرح اصلاح شد.^(۲) در این اصلاحیه «حساب ذخیره ریالی» از ماده مذکور حذف شد و فقط یک حساب تحت عنوان «حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام» از سال ۱۳۷۹ در نظر گرفته شد. همچنین در این اصلاحیه

ارقام مربوط به درآمد حاصل از صادرات نفت در سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ در جداول پیش‌بینی درآمدهای ارزی تغییراتی یافت و دولت اجازه یافت تا معادل ۵۰ درصد حساب ذخیره ارزی را برای سرمایه‌گذاری و تأمین بخشی از اعتبارات مورد نیاز طرح‌های تولیدی و کارآفرینی صنعتی، معدنی، کشاورزی، حمل‌ونقل و خدمات فنی و مهندسی در اختیار بخش غیردولتی قرار دهد.

در تاریخ ۱۳۷۹/۸/۲۵ آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۰) قانون برنامه به تصویب رسید^(۳) و براساس آن هیئت امنای حساب ذخیره ارزی مرکب از رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس کل بانک مرکزی و چهار نماینده به انتخاب رئیس‌جمهور (حداقل دو نفر از بین وزیران) برای حسن اجرای قانون و اتخاذ تصمیم در مواردی نظیر تعیین روش محاسبه نرخ سود و زمان بازپرداخت تسهیلات اعطایی و نیز تعیین اولویت طرح‌ها برای استفاده از تسهیلات تشکیل شد.

طبق این مصوبه طرح‌های پیشنهادی پس از بررسی فنی و اقتصادی توسط بانک‌های عامل و تأیید وزارتخانه‌های ذیربط از تسهیلات ارزی بهره‌مند می‌شدند. دوره استفاده از تسهیلات برای سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری آزمایشی حداکثر سه سال و مدت بازپرداخت وام حداکثر پنج سال در نظر گرفته شد. همچنین شیوه واریز وجوه ارزی به حساب ذخیره نیز مشخص شد و برای اطمینان از تأمین منابع بودجه عمومی، بانک مرکزی موظف شد در طول چهار ماه اول سال، معادل ریالی صد درصد (۱۰۰٪) درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام در ماه‌های یاد شده را به حساب درآمد عمومی مربوط واریز نماید و از ماه پنجم تا تأمین سقف مجاز ایجاد تعهدات ارزی سال، معادل ریالی یک‌دوازدهم سقف مزبور را به حساب درآمد عمومی و بقیه را به صورت ارزی به حساب ذخیره ارزی واریز نماید و پس از تأمین تمام بودجه سالیانه، کلیه مبالغ دریافتی، به حساب ارزی واریز گردد.

طبق تبصره «۳» ماده (۵) این آیین‌نامه، استفاده‌کنندگان از تسهیلات ارزی باید اصل و سود متعلقه را طبق مقررات ارزی کشور، به ارز تأمین و بازپرداخت نمایند و در تبصره «۵» همان ماده اعطای تسهیلات ارزی به طرح‌هایی که در چارچوب قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی ایران به تصویب می‌رسند (سرمایه‌گذاری‌های مشترک) مجاز شمرده شد.

نکته جالب توجه در این مصوبه مکلف شدن بانک مرکزی به پرداخت سود در قبال نگهداری حساب مذکور در ماده (۷) آیین‌نامه است.

هیئت امنای حساب ذخیره ارزی، سود تسهیلات اعطایی به مشتری را حداکثر ۷/۵ درصد در سال تعیین کرد. بانک عامل موظف شد ۳ درصد از سود دریافتی را به همان ارز دریافتی از مشتری

به حساب ذخیره ارزی واریز کند. نرخ تسهیلات برای طرح‌های بازسازی صنایع که متضمن حداقل ۵۰ درصد ماشین‌آلات و تجهیزات موجودند منهای ۰/۲۵ درصد و طرح‌های سرمایه‌گذاری در استان‌های محروم، منهای ۰/۵ درصد تعیین شد. تخفیف اعطایی از سود متعلقه برای تسریع در بهره‌برداری و بازپرداخت نسبت به موعد برنامه‌ریزی شده ۱۰ درصد برای ۶ ماه و ۱۵ درصد برای یک سال تعیین شد.

۲-۲. حساب ذخیره ارزی در برنامه چهارم توسعه

برنامه چهارم توسعه با محوریت رشد شتابان اقتصادی و واگذاری امور به بخش خصوصی طراحی شد. در نتیجه حساب ذخیره ارزی در آن جایگاه ویژه‌ای یافت و ماده (۱) قانون برنامه به آن اختصاص یافت.^(۴) این قانون تفاوت عمده‌ای با ماده (۶۰) برنامه سوم توسعه نداشت و فقط در بند «ه» به دولت اجازه داده شد حداقل ده درصد (۱۰٪) از منابع قابل تخصیص حساب ذخیره ارزی به بخش غیردولتی در اختیار بانک کشاورزی قرار گیرد تا به‌صورت ارزی ریالی جهت سرمایه‌گذاری در طرح‌های موجه بخش کشاورزی و سرمایه در گردش طرح‌هایی که با هدف توسعه صادرات انجام می‌شود توسط بانک کشاورزی در اختیار بخش غیردولتی قرار گیرد. در این قانون نیز همانند ماده (۶۰) قانون برنامه سوم به دولت اجازه داده شد حداکثر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) مانده موجودی حساب ذخیره ارزی را برای سرمایه‌گذاری و تأمین بخشی از اعتبار مورد نیاز طرح‌های تولیدی و کارآفرینی صنعتی، معدنی، کشاورزی، حمل‌ونقل، خدمات (از جمله گردشگری و...)، فناوری و اطلاعات و خدمات فنی - مهندسی بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تأیید وزارتخانه‌های تخصصی ذیربط رسیده است استفاده نماید.

این اجازه در بند «۲» ماده (۲۸) قانون «اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی» مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۸ به تکلیف تبدیل شد و دولت مکلف شد سیاست‌هایی را اتخاذ نماید که هر ساله چهل درصد (۴۰٪) از مانده حساب ذخیره ارزی سال پیش را به بخش غیردولتی اختصاص دهد و در صورت وجود تقاضا در این بخش و داشتن طرح‌های دارای توجیه فنی و اقتصادی به متقاضیان پرداخت نماید. در هر صورت سهم بخش غیردولتی در هر سال نباید از چهل درصد (۴۰٪) برداشت از حساب ذخیره ارزی در آن سال کمتر باشد.

همچنین در بند «۳» همان ماده به هیئت امنای حساب ذخیره ارزی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اجازه داده شد به‌منظور افزایش سهم تسهیلات ارزی به بخش غیردولتی، بخشی از

ارز حساب ذخیره ارزی و یا ارز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را به‌عنوان سپرده در بانک‌های عامل جهت باز کردن خط اعتباری ارزی توسط بانک‌های عامل و بانک‌های خارجی و پرداخت تسهیلات بیشتر منظور نماید.

آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۳ به تصویب هیئت وزیران رسید.^(۵) این آیین‌نامه مشابه آیین‌نامه ماده (۶۰) قانون برنامه سوم توسعه بود و تغییرات اندکی در آن اعمال شد. در تبصره «۳» ماده (۵) اعطای تسهیلات ارزی به طرح‌هایی که در چارچوب قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی به تصویب می‌رسند (سرمایه‌گذاری‌های مشترک) و شرکت‌های ایرانی برنده مناقصه‌های بین‌المللی (داخل کشور) و صدور ضمانتنامه برای آنها مجاز دانسته شد و در تبصره «۵» همان ماده مجموع دوره‌های استفاده، تنفس و بازپرداخت تسهیلات حداکثر ۸ سال در نظر گرفته شد.

در ماده (۷) آیین‌نامه به هیئت امانا اجازه داده شد تا سی درصد (۳۰٪) مانده موجودی حساب ارزی را به‌صورت تسهیلات به بانک‌های دولتی پرداخت نماید تا به‌عنوان سهم‌الشرکه بانک در سندیکای تأمین مالی بخش غیردولتی با رعایت قانون عملیات بانکی بدون ربا - مصوب ۱۳۶۲ - برای افزایش ظرفیت اعطای تسهیلات به این بخش مورد استفاده قرار گیرد.

در تبصره «۲» ماده (۸) استفاده‌کنندگان از تسهیلات ارزی موظف شدند، در سررسید بازپرداخت، اصل و سود را به همان ارز تسهیلات اعطا شده به حساب واریز نمایند. همچنین در تبصره «۳» همان ماده مسئولیت نهایی بازپرداخت تسهیلات بر عهده بانک‌های عامل قرار گرفت و تصریح شد بررسی طرح‌ها، تأیید و تصویب آن در مراجع مختلف، به هیچ وجه نافی مسئولیت متقاضی و بانک عامل نخواهد بود، لذا بانک‌های عامل مکلف به واریز اقساط تسهیلات پرداختی (اصل و سود سهم دولت) به حساب ارزی ظرف حداکثر چهار روز کاری پس از سررسید اقساط مربوط می‌باشند.

در ماده (۱۱) آیین‌نامه تعداد اعضای هیئت امانا از ۷ نفر به ۵ نفر کاهش یافت و ۲ نفر نماینده رئیس‌جمهور حذف شد.

از دیگر تغییرات ساختاری مرتبط با حساب ذخیره ارزی می‌توان از تصمیم هیئت وزیران برای اصلاح آیین‌نامه در تاریخ ۱۳۸۷/۲/۸ نام برد. با اصلاح آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه، وظایف هیئت امنای حساب ذخیره ارزی به کمیسیون اقتصادی دولت محول شد و در همه مفاد این آیین‌نامه، عبارت «کمیسیون اقتصادی» جایگزین هیئت امانا شد.

۳-۲. عملکرد حساب ذخیره ارزی در برنامه سوم و چهارم توسعه

هرچند حساب ذخیره ارزی با هدف «ایجاد ثبات در میزان درآمدهای ارزی و ریالی حاصل از صدور نفت خام»، «تبدیل دارایی حاصل از فروش نفت به دیگر انواع ذخایر و سرمایه‌گذاری» و «امکان تحقق دقیق فعالیت‌های پیش‌بینی‌شده در برنامه» تأسیس شد، اما عملکرد این حساب گویای ناتوانی نهاد حساب ذخیره ارزی برای مهار میل سیری‌ناپذیر سیاست‌گذاران کشور برای استفاده از درآمد نفت است.

از سال ۱۳۷۹ تا سال ۱۳۸۸ بیش از ۱۶۰ میلیارد دلار به حساب مزبور واریز شده است که از این میزان حدود ۱۰ درصد به‌عنوان تسهیلات به بخش غیردولتی اختصاص یافته است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹) و بجز اندک موجودی نقدی باقی‌مانده در حساب، مابقی توسط دولت به مصرف رسیده است (عمدتاً با مجوز مجلس شورای اسلامی).^۱

۱. برای نمونه یکی از مصوبات مجلس درباره برداشت از حساب ذخیره ارزی در تاریخ ۱۳۸۵/۸/۱۰ در زیر آمده است:
جناب آقای دکتر محمود احمدی‌نژاد رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران عطف به نامه شماره ۳۵۷۴۲/۶۹۱۵۰ مورخ ۱۳۸۵/۶/۱۳ در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون اصلاح جداول شماره ۴ و ۸ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و متمم قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور که با عنوان لایحه اصلاح جداول شماره ۴ و ۸ قانون برنامه چهارم توسعه و بند «د» تبصره «۱۱» قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی مورخ ۱۳۸۵/۸/۱۰ و تأیید شورای محترم نگهبان به پیوست ارسال می‌گردد.

غلامعلی حدادعادل رئیس مجلس شورای اسلامی
قانون اصلاح جداول شماره ۴ و ۸ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و متمم قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور ماده واحد - متناسب با تغییرات زیر در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور جداول شماره ۴ و ۸ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران اصلاح می‌شود:
الف) در بند «د» تبصره «۱۱» قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور عبارت مبلغ دومیلیارد و پانصد میلیون (۲,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار به مبلغ پنج میلیارد (۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار تغییر می‌یابد و مبالغ مندرج در ردیف‌های جمعی - خرجی ۲۱۰۱۰۳ و ۵۰۳۷۴۸ به همین نسبت اصلاح می‌شود.

ب) دولت موظف است معادل ریالی یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار از درآمد حاصل از صادرات نفت خام مزاد بر ارقام مذکور در جداول شماره ۴ و ۸ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران را به حساب درآمد عمومی موضوع ردیف ۳۱۰۳۰۹ قسمت سوم قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور واریز و معادل وجوه واریزی را از محل اعتبار ردیف ۵۰۳۸۸۰ قسمت چهارم قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور به موارد زیر اختصاص دهد.

صددرصد (۱۰۰٪) این مبلغ تخصیص یافته و پرداخت خواهد شد.

۱. معادل یکصد و پنجاه میلیون (۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای تأمین واگن‌های مورد نیاز خطوط قطار شهری تهران و سایر کلان‌شهرهای کشور به نسبت جمعیت و متناسب با نیاز آنها با پیشنهاد وزارت کشور و توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به شهرداری‌های مربوط اختصاص می‌یابد.

۲. معادل مبلغ یکصد و پنجاه میلیون (۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای توسعه حمل‌ونقل عمومی شهری اعم از خرید اتوبوس - مینی‌بوس و کمک به تعویض خودروهای فرسوده اعم از اتوبوس، مینی‌بوس، کامیون، کامیونت، وانت و تاکسی با خودروهای گازسوز اختصاص می‌یابد.

آیین‌نامه اجرایی این جزء با پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت کشور و وزارت نفت حداکثر ظرف یک ماه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

لازم به ذکر است که به رغم اعطای حدود ۱۰ درصد از موجودی حساب به بخش غیردولتی طبق گزارش‌های موجود، حدود ۵۰ درصد از اقساط سررسید شده نیز معوق شده است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹).

به نظر می‌رسد یکی از دلایلی که سبب شد حساب ذخیره ارزی نتواند به وظیفه خود عمل کند و پشتوانه‌ای برای توسعه اقتصادی کشور شود، اشکالات موجود در قانون برنامه و سازوکارهای تصمیم‌گیری و نحوه عملکرد این حساب بوده است. در مجموع برخی اشکالات حساب ذخیره ارزی به شرح زیر بود:

- مجاز بودن استفاده از وجوه حساب ذخیره ارزی برای تأمین مصارف بودجه عمومی دولت

۳. معادل یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای طرح‌های راه و راه‌آهن، تکمیل فرودگاه امام خمینی (ره)، حذف نقاط حادثه‌خیز، راه روستایی، طرح‌های ملی استانی شده با اولویت طرح‌هایی که طی دو سال آینده به بهره‌برداری می‌رسند توسط وزارت راه و ترابری.

۴. معادل یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای مطالعات، احداث طرح‌های تأمین آب با اولویت مهار آب‌های مرزی و تأمین آب شرب شهرها، طرح‌هایی که طی دو سال آینده به بهره‌برداری می‌رسند در اولویت هستند توسط وزارت نیرو.

۵. معادل مبلغ پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای تکمیل و تجهیز بیمارستان‌های دولتی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

۶. معادل مبلغ پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای خرید تجهیزات آزمایشگاهی دانشگاه‌های دولتی و مراکز پژوهشی و سرانه دانشجویی و کمک به مراکز پیام نور توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که ده درصد (۱۰٪) این مبلغ به پیام نور اختصاص می‌یابد.

۷. معادل سی میلیون (۳۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای تجهیزات صداوسیما توسط سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران.

۸. معادل مبلغ بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای تهیه زمین و احداث زیرساخت شهرک‌های صنعتی در شهرستان‌ها و بخش‌های محروم توسط سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی در شهرستان‌ها و بخش‌های محروم.

۹. معادل مبلغ بیست میلیون (۲۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای اکتشاف معادن توسط وزارت صنایع و معادن.

۱۰. معادل چهار میلیون (۴,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای تکمیل و تجهیز مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و کمک به طرح‌های اشتغال مولد با اولویت طرح‌های تولیدی کشاورزی و دامداری توسط وزارت کار و امور اجتماعی و وزارت جهاد کشاورزی.

۱۱. معادل پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای کمک به اقشار نیازمند تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و بهزیستی به نسبت ۸۰ و ۲۰ با اولویت ایجاد اشتغال برای افراد تحت پوشش.

۱۲. معادل بیست و پنج میلیون (۲۵,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای انسداد مرزها و احداث پاسگاه‌های انتظامی و پلیس راه توسط نیروی انتظامی و وزارت کشور.

۱۳. معادل مبلغ ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای افزایش اعتبار ردیف‌های مربوط به دیه افراد معسر، مرکز رسیدگی به امور مساجد و کمک به برگزاری نماز جمعه در شهرهای زیر یکصد هزار نفر جمعیت سهم هریک از دستگاه‌ها توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تعیین می‌گردد.

۱۴. معادل مبلغ بیست و پنج میلیون (۲۵,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای تجهیز مدارس و سرانه دانش‌آموزی مناطق محروم.

۱۵. معادل مبلغ هشتاد میلیون (۸۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای گازرسانی روستاها.

۱۶. معادل مبلغ پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای آب شرب روستاها.

۱۷. معادل مبلغ پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) دلار برای بهسازی روستاها.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ دهم آبان‌ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۵/۸/۱۷ به تأیید شورای محترم نگهبان رسید.

غلامعلی حدادعادل رئیس مجلس شورای اسلامی

(طبق شرایطی)،

- عدم وجود ارکان مستقل برای سیاستگذاری، اجرا و نظارت در رابطه با منابع و مصارف،
- تداخل نقش تشییتی و نقش توسعه‌ای حساب،
- اصلاح پی‌درپی مواد قانونی مربوطه و عدم پایبندی قوه مجریه و قوه مقننه در دوره‌های مختلف به مصوبات قانونی،
- شفاف نبودن مسئولیت بانک‌ها و تداخل آن با مسئولیت‌های هیئت امنای حساب ذخیره ارزی در رابطه با طرح‌های بزرگ،
- عدم امکان حسابرسی مستقل.

۳. حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی در قانون برنامه پنجم توسعه

حساب ذخیره ارزی در برنامه‌های سوم و چهارم دو وظیفه داشت:

- ثبات‌بخشی به بودجه در مواقع کاهش درآمدهای نفتی و جلوگیری از آسیب‌رساندن شوک‌های نفتی به تعادل اقتصاد کشور؛
- پس‌انداز بخشی از درآمد حاصل از نفت برای نسل‌های آینده با تبدیل درآمدهای نفتی به سرمایه‌گذاری مولد.

واگذاری این دو نقش به‌طور همزمان به حساب ذخیره ارزی موجب شد که در عمل مجلس شورای اسلامی با هدف تسریع در اجرای طرح‌های عمرانی و رفع برخی مشکلات اعتباری بودجه سنواتی به دولت اجازه برداشت از منابع این حساب را بدهد. با استفاده از تجربه ناموفق حساب ذخیره ارزی، ساختار صندوق توسعه ملی در برنامه پنجم توسعه به‌گونه‌ای طراحی شده است که:

- موجودیت حساب ذخیره ارزی فقط برای تعادل‌بخشی به بودجه عمومی کشور و حفظ ثبات آن تداوم یابد؛
- به‌منظور تبدیل بخشی از درآمدهای حاصل از نفت، به منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی، صندوق توسعه ملی تأسیس شود.

۳-۱. حساب ذخیره ارزی در قانون برنامه پنجم توسعه

در لایحه برنامه پنجم توسعه پیشنهاد شده بود حساب ذخیره ارزی تبدیل به صندوق توسعه ملی شود. اما با بررسی‌های صورت گرفته در مجلس شورای اسلامی در نهایت در ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم توسعه^(۱) ادامه کار حساب ذخیره ارزی با شرح وظایف محدودتر از گذشته تصویب شد.

در ماده (۶۰) قانون برنامه سوم و ماده (۱) قانون برنامه چهارم فقط مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شد، اما در ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی (به صورت نقدی و تهاتری) و درآمد دولت از صادرات فرآورده‌های نفتی و خالص صادرات گاز نیز به حساب ذخیره ارزی واریز خواهد شد. در قوانین قبلی ملاک تعیین مازاد جداول برنامه بود، اما با توجه به اینکه برنامه پنجم فاقد جدول است ملاک تعیین مازاد مصارف ارزی پیش‌بینی شده در جداول، قوانین بودجه کل کشور و سهم صندوق توسعه ملی است.

نکته مهم دیگر در ماده (۸۵) قانون برنامه پنجم توسعه، سپردن پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور به عهده دولت است. همچنین با توجه به تعهدات حساب ذخیره ارزی و نبود منابع کافی در حساب برای انجام این تعهدات، در قانون مزبور تصریح شد که ایفای باقیمانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.

۲-۳. صندوق توسعه ملی در قانون برنامه پنجم توسعه

بند «۲۲» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بر تشکیل صندوق توسعه ملی با اهداف زیر تأکید دارد: «تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تأمین بودجه عمومی به «منابع و سرمایه‌های زاینده اقتصادی» و ایجاد صندوق توسعه ملی با تصویب اساسنامه آن در مجلس شورای اسلامی در سال اول برنامه پنجم و برنامه‌ریزی برای استفاده از مزیت نسبی نفت و گاز در زنجیره صنعتی و خدماتی و پایین‌دستی وابسته بدان با رعایت:

۱-۲۲. واریز سالانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی به صندوق توسعه ملی.

۲-۲۲. ارائه تسهیلات از منابع صندوق توسعه ملی به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با هدف تولید و توسعه سرمایه‌گذاری در داخل و خارج کشور با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی.

۳-۲۲. قطع وابستگی هزینه‌های جاری دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه».

برای تحقق این سیاست، ماده (۷۶) لایحه پیشنهادی دولت به صندوق توسعه ملی اختصاص داشت.^(۷) در این ماده اساسنامه صندوق به‌طور اجمالی ارائه شده و سایر تصمیمات اساسی برای اداره صندوق در قالب آیین‌نامه صندوق به عهده هیئت وزیران گذاشته شده بود. مجلس شورای

اسلامی پس از مباحث طولانی سرانجام در ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم،^(۸) اساسنامه صندوق توسعه ملی را تصویب کرد.

۱-۲-۳. ویژگی‌های اساسی صندوق توسعه ملی

- به‌منظور تضمین کارایی عملکرد صندوق توسعه ملی، ارکان مجزایی شامل هیئت امناء، هیئت عامل و هیئت نظارت برای سیاستگذاری، اجرا و نظارت در نظر گرفته شده است.

- سیاستگذاری صندوق توسط هیئت امنایی نه نفره (به‌علاوه رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و رئیس اتاق تعاون ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی) با اکثریتی قاطع از قوه مجریه صورت خواهد گرفت.

- هیئت امناء ملزم به درج تصمیمات خود در روزنامه رسمی کشور و نیز یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار است.

- اداره صندوق توسط هیئت عامل پنج نفره‌ای صورت خواهد گرفت که توسط هیئت امناء انتخاب و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شوند. برکناری و قبول استعفای اعضای هیئت عامل مشروط به تأیید دوسوم اعضای صاحب رأی هیئت امناء خواهد بود.

- هیئت نظارت با ترکیب رئیس دیوان محاسبات کشور، رئیس سازمان حسابرسی کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور تشکیل می‌شود. این هیئت موظف است گزارش نظارتی خود را هر ۶ ماه یکبار به هیئت امناء و مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.

- منابع صندوق در سال اول برنامه سال (۱۳۹۰) معادل بیست درصد (۲۰٪) از منابع حاصل از صادرات نفت (نفت خام، میعانات گازی، گاز و فرآورده‌های نفتی) به‌صورت نقدی یا به‌صورت تهاتری در نظر گرفته شد. همچنین سهم واریزی هر سال به میزان ۳ واحد درصد افزایش خواهد یافت. علاوه بر این پنجاه درصد (۵۰٪) مانده نقدی حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد نیز به منابع صندوق افزوده می‌شود.

- مهمترین وظایف صندوق اعطای تسهیلات به بخش خصوصی، تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی و سرمایه‌گذاری در ابزارهای مالی و پولی بین‌المللی است.

- استفاده از منابع صندوق برای اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای و بازپرداخت بدهی‌های دولت به هر شکل ممنوع است.

- اعطای تسهیلات فقط به‌صورت ارزی خواهد بود و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند.

- اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود.

همچنین سهم عاملیت بانکها در شرایط رقابتی متناسب با نرخ کارمزد و توان تخصصی و کارشناسی بانکها توسط هیئت عامل تعیین می‌شود.

- ارزیابی گزارش‌های توجیه فنی، اقتصادی و مالی و احراز کفایت بازدهی طرح‌های سرمایه‌گذاری به عهده بانک عامل خواهد بود و به مثابه تضمین بانک عامل در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به صندوق منظور می‌شود.

- مجموع تسهیلات اختصاص یافته از منابع صندوق با عاملیت بانکها به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته در هر حال نباید بیش از بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق باشد و طبق این قانون مؤسسات و شرکتها در صورتی غیرعمومی محسوب می‌شوند که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام یا سهم‌الشرکه آنها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد.

۲-۲-۳. ماهیت حقوقی صندوق توسعه ملی

در مقدمه ماده (۸۴) قانون برنامه که در حکم اساسنامه صندوق است تصریح شده: «اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد». اما در جزء «۶» بند «ی» اساسنامه «صندوق در امور اداری، استخدامی، مالی و معاملاتی تابع این اساسنامه و قوانین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سیاست‌های پولی و ارزی دانسته شده است». به نظر می‌رسد این دو حکم در اساسنامه متناقض است و ماهیت صریح صندوق توسعه ملی را مشخص نمی‌کند.

لازم به ذکر است که در لایحه برنامه پنجم، صندوق توسعه ملی یک «مؤسسه عمومی غیردولتی» پیشنهاد شده بود. در ماده (۳) قانون مدیریت خدمات کشوری «مؤسسه یا نهاد عمومی غیردولتی» این‌گونه تعریف شده است: «واحد سازمانی مشخص که دارای استقلال حقوقی است و با تصویب مجلس شورای اسلامی ایجاد شده یا می‌شود و بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) بودجه سالیانه آن از محل منابع غیردولتی تأمین گردد و عهده‌دار وظایف و خدماتی است که جنبه عمومی دارد».

بیشتر منابع صندوق را ارز حاصل از صادرات نفت تشکیل می‌دهد. طبق اصل چهارم و پنجم قانون اساسی^۱ انفال (از جمله نفت) در اختیار حکومت اسلامی است تا طبق مصالح عامه به تفصیل و ترتیبی که قانون معین کند نسبت به آنها عمل نماید. اگر بپذیریم که این منابع متعلق به دولت نیست و فقط بخشی از منابع حاصل از نفت که در بودجه کل کشور وارد می‌شود ماهیت دولتی

۱. اصل چهارم و پنجم قانون اساسی: انفال و ثروت‌های عمومی از قبیل زمین‌های موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه، رودخانه‌ها و سایر آب‌های عمومی، کوه‌ها، دره‌ها، جنگل‌ها، نزارها، بیشه‌های طبیعی، مراتعی که حریم نیست، ارث بدون وارث و اموال مجهول‌المالک و اموال عمومی که از غاصبین مسترد می‌شود. در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید. تفصیل و ترتیب استفاده از هر یک را قانون معین می‌کند.

دارد، می‌توان صندوق را مؤسسه یا نهاد عمومی غیردولتی تلقی کرد. البته تعریف صندوق توسعه ملی با عنوان «مؤسسه عمومی غیردولتی» سبب می‌شود از منظر مالی، محاسباتی و نظارتی و نحوه تهیه صورت‌های مالی خارج از چارچوب قوانین حاکم بر مؤسسات و شرکت‌های دولتی قرار گیرد. برای جلوگیری از عوارضی که تشکیل صندوق به شکل «مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی» ایجاد می‌کند از جمله ارتقای نظارت‌پذیری آن ضروری است در قانون امکان نظارت دقیق و مؤثر بر منابع و مصارف صندوق فراهم شود که با تشکیل هیئت نظارت مرکب از قوای سه‌گانه در بند «و» اساسنامه، امکان پاسداری از حقوق ملت در این صندوق فراهم آمده است.

۳-۲-۳. الزامات موفقیت صندوق توسعه ملی در پایدار سازی توسعه ملی

یکی از اهداف تشکیل این صندوق که کاملاً با ملاحظات پایدارسازی توسعه ملی و رعایت موازین عدالت بین نسلی نیز سازگار است، ایجاد مصونیت نسبی از عوارض بیماری هلندی در یک اقتصاد نفتی است. با توجه به فقدان جداول کمی در برنامه پنجم توسعه، میزان مصرف درآمدهای نفت سالیانه در بودجه عمومی کل کشور تعیین می‌شود و مازاد منابع نفتی پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و مصارف بودجه عمومی به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود، در نتیجه امکان بی‌ثباتی اقتصاد ناشی از تزریق بی‌رویه منابع نفتی به اقتصاد کشور همواره وجود دارد. در نتیجه از آنجایی که مسئله مهار نوسانات ناشی از درآمد نفتی نیز یک مسئله حیاتی و سرنوشت‌ساز برای کشور است، ضروری است در بودجه‌های سالیانه، متناسب با ظرفیت جذب اقتصاد ملی درآمدهای نفتی تبدیل به ریال شده و مازاد آن برای مهار نوسانات قیمت نفت در حساب ذخیره ارزی پس‌انداز شود.

همچنین لازم است هیئت امنای صندوق توسعه ملی با محاسبه عالمانه توانایی سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در داخل کشور، به میزان ظرفیت جذب اقتصاد ملی، منابع صندوق توسعه را به اقتصاد کشور تزریق کند و مازاد آن در بازارهای مالی بین‌المللی سرمایه‌گذاری شود. با کمال تأسف در طی ۴۰ سال گذشته با اینکه اقتصاد ایران بارها و بارها خسارت‌های بعضاً جبران‌ناپذیری را از طریق اعمال رویه‌های افراطی انبساط مالی تجربه کرده است، لکن تاکنون نظام تصمیم‌گیری و تخصیص منابع کشور اراده و تمایلی برای محاسبه ظرفیت جذب اقتصاد ملی از خود نشان نداده است.

به نظر می‌رسد یکی از مسائل ضروری که در موفقیت صندوق توسعه ملی لازم است مورد توجه قرار گیرد، تعهد هیئت امنای صندوق برای برعهده گرفتن مسئولیت محاسبه ظرفیت جذب اقتصاد ملی بوده تا منطق تعیین میزان منابعی که در اختیار صندوق قرار می‌گیرد و همچنین منابعی که از جانب صندوق به اقتصاد ملی تزریق می‌شود بر آن محاسبه استوار باشد.

نتیجه‌گیری

پیش‌نیاز موفقیت صندوق توسعه ملی آن است که مسئولان کشور باور کنند که اکتفا کردن به منابع نفتی صرفاً و منحصرأ در حد ظرفیت جذب اقتصاد، پایدارسازی توسعه ملی را تضمین می‌کند.

علاوه بر آن موضوعی که بسیار تعیین‌کننده است، برجسته ساختن ضرورت کاهش اتکا به منابع حاصل از نفت و امکان‌ناپذیری استمرار اتکا به درآمدهای نفتی کشور در سال‌های نه چندان دور و امکان کاهش چشمگیر صادرات نفت است.^۱ حساسیت و اهمیت موضوع به‌اندازه‌ای است که باید همه دست‌اندرکاران امر تصمیم‌گیری و تخصیص منابع و اجرا در سطح قوای سه‌گانه باور کنند که به اعتبار مسائلی که در زمینه تولید نفت و روندهای مصرف فرآورده‌های نفتی در کشور وجود دارد، احتمال کاهش میزان صادرات نفت در دهه آینده دور از ذهن نخواهد بود و در نتیجه ضروری است صندوق توسعه ملی به‌گونه‌ای تأسیس شود و به‌گونه‌ای کار کند که در یک دوره مشخص بتواند ظرفیت‌های ایمنی‌بخشی ایجاد نماید تا اقتصاد کشور آسیب نبیند.

تصویب قانونی کارآ و دقیق برای صندوق توسعه ملی مستلزم درک پیچیدگی‌ها و دشواری‌های خلاص شدن از ساختار اقتصاد سیاسی رانتهی است. شرط موفقیت ایجاد نهادی مانند صندوق توسعه ملی پاسخ روشن به این سؤال است که «ضرورت ایجاد این صندوق چیست؟» و «آیا نهادهای تصمیم‌گیری کشور (شامل قوه مجریه و مجلس شورای اسلامی) آمادگی ایجاد چنین نهادی را دارند؟ به عبارت دیگر ایجاد چنین صندوقی ناشی از کارکرد ساختارهای سیاسی تأثیرگذار بر اقتصاد ملی است؟ یا نهادی برای اصلاح ساختارهای کشور است؟ بدون پاسخ به این سؤال‌ها تضمینی برای موفقیت صندوق توسعه ملی در خارج ساختن بخشی از منابع حاصل از نفت از روندهای کنونی تخصیص منابع قابل تصور نیست و ایجاد یک نهاد جدید نه تنها درمانی برای اقتصاد کشور نخواهد بود، بلکه می‌تواند محملی برای استفاده آسان‌تر ساختار سیاسی کشور از منابع حاصل از نفت باشد.

در ماده (۸۴) قانون برنامه پنجم که در حکم اساسنامه صندوق توسعه ملی است مواردی وجود دارد که امید است با اجرای صحیح آن رشد بخش خصوصی واقعی که براساس قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی باید موتور توسعه کشور باشد و در تحقق سند چشم‌انداز مشارکت داشته باشد، حاصل شود. از جمله آن موارد می‌توان به حضور نمایندگان بخش خصوصی و تعاونی در هیئت امنای صندوق توسعه ملی در بند «ج» ماده (۸۴)

۱. نگاه کنید به: محمدحسن یارمحمدی و کامران آزادی، بررسی افت تولید مخازن نفتی کشور و منافع ملی، مرکز پژوهش‌های مجلس، مهرماه ۱۳۸۸.

اشاره کرد. همچنین با محدودیت‌های مصوب در جزء «۴» بند «ی» همان ماده پرداخت تسهیلات به بنگاه‌های مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی تا سقف بیست درصد (۲۰٪) محدود و بنگاه‌های اقتصادی که صرفنظر از نوع مالکیت آنها بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضای هیئت مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می‌شوند از نظر این ماده دولتی محسوب و پرداخت از منابع صندوق به آنها ممنوع شد.

علاوه بر این، استفاده از منابع صندوق برای اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و بازپرداخت بدهی‌های دولت به هر شکل ممنوع (تبصره «۱» بند «ط») و تأکید شد که اعطای تسهیلات صندوق فقط به صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند (تبصره «۲» بند «ط»).

پی‌نوشت‌ها

۱. قانون برنامه سوم توسعه، مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷

ماده (۶۰)

در جهت ایجاد ثبات در میزان درآمدهای ارزی و ریالی حاصل از صدور نفت خام در دوران برنامه سوم توسعه و تبدیل دارایی حاصل از فروش نفت به دیگر انواع ذخایر و سرمایه‌گذاری و امکان تحقق دقیق فعالیت‌های پیش‌بینی شده در برنامه، دولت مکلف است با ایجاد «حساب ذخیره ارزی حاصل از درآمد نفت خام» و «حساب ذخیره ریالی» اقدامات زیر را به عمل آورد:

الف) از سال ۱۳۸۰ مازاد درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام در پایان هر سال نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در جدول ۲ این قانون در حساب سپرده دولت نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان «حساب ذخیره ارزی درآمد نفت خام» نگهداری می‌شود.

ب) از آغاز سال سوم برنامه، در صورتی که درآمد ارزی حاصل از صدور نفت خام، کمتر از ارقام مندرج در جدول ۲ این قانون باشد، دولت در فواصل زمانی ۶ ماهه می‌تواند از موجودی حساب ذخیره ارزی برداشت کند. معادل ریالی این وجوه در حساب درآمد عمومی دولت منظور می‌شود.

ج) بخشی از مانده وجوه ارزی حساب موضوع بند «الف» این ماده در چارچوب اولویت‌های برنامه سوم جهت توسعه فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری براساس نرخ مبادله روز به فروش رسیده و معادل ریالی آن در «حساب ذخیره ریالی» نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نگهداری می‌شود. پس از حصول اطمینان از تحقق درآمدهای ریالی پیش‌بینی شده در قانون بودجه هر سال، اعطای وام کوتاه‌مدت برای فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری از محل باقی‌مانده وجوه ارزی مجاز خواهد بود.

د) استفاده از وجوه «حساب ذخیره ریالی» برای تأمین هزینه‌های بودجه عمومی دولت صرفاً در صورت کاهش درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام نسبت به رقم مصوب و عدم امکان تأمین اعتبارات مصوب از مالیات و سایر منابع، مجاز خواهد بود و استفاده از آن برای تأمین کسری ناشی از درآمدهای غیرنفتی بودجه عمومی دولت ممنوع است.

ه) آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد مشترک سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی طی مدت ۳ ماه از تصویب این قانون به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۲. قانون برنامه سوم توسعه، مصوب ۱۳۷۹/۷/۱۹

جایگزین ماده (۶۰)

به منظور ایجاد ثبات در میزان درآمدهای ارزی حاصل از صدور نفت خام در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و تبدیل دارایی‌های حاصل از فروش نفت خام به دیگر انواع ذخایر و سرمایه‌گذاری و فراهم کردن امکان تحقق فعالیت‌های پیش‌بینی شده در برنامه، دولت مکلف است با ایجاد حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام اقدام‌های زیر را معمول دارد:

الف) از سال ۱۳۷۹ مازاد درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در جدول شماره ۲ این قانون در حساب سپرده‌دولت نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان «حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام» نگهداری می‌شود.

ب) در طول سال‌های برنامه سوم توسعه، در صورتی که درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام کمتر از ارقام مندرج در جدول ۲ این قانون باشد، دولت می‌تواند در فواصل زمانی ۳ ماهه از موجودی حساب ذخیره ارزی برداشت نماید. معادل ریالی این وجوه به حساب درآمد عمومی دولت منظور می‌گردد.

ج) به دولت اجازه داده می‌شود حداکثر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) حساب ذخیره ارزی برای سرمایه‌گذاری و تأمین بخشی از اعتبارات مورد نیاز طرح‌های تولیدی و کارآفرینی صنعتی، معدنی، کشاورزی، حمل‌ونقل و خدمات فنی مهندسی بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تأیید وزارتخانه‌های تخصصی ذیربط رسیده است از طریق شبکه بانکی داخلی و بانک‌های ایرانی خارج از کشور به صورت تسهیلات با تضمین کافی استفاده نماید.

د) استفاده از وجوه حساب ذخیره ارزی برای تأمین هزینه‌های بودجه عمومی دولت صرفاً در صورت کاهش درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام نسبت به ارقام مصوب و عدم امکان تأمین اعتبارات مصوب از مالیات و سایر منابع، مجاز خواهد بود و استفاده از آن برای تأمین کسری ناشی از درآمدهای غیرنفتی بودجه عمومی دولت ممنوع است.

ه) آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ تصویب این قانون، به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۳. آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۰) اصلاحی قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۸:

ماده (۱)

در این آیین‌نامه واژه‌های زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

- سازمان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور،
- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
- خزانه: خزانه‌داری کل (وزارت امور اقتصادی و دارایی)،
- حساب ارزی: حساب ذخیره ارزی حاصل از مازاد درآمد فروش نفت خام،
- قانون برنامه: قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران،

- بودجه سالیانه: قانون بودجه کل کشور،

- وجوه اداره شده: وجوهی است که از محل حساب ارزی براساس ضوابط این آیین‌نامه در اختیار بانک‌های عامل قرار می‌گیرد تا براساس مقررات این آیین‌نامه به متقاضیان سرمایه‌گذاری در طرح‌های تولیدی و کارآفرینی صنعتی، معدنی، کشاورزی، حمل‌ونقل و خدمات فنی - مهندسی بخش غیردولتی (تعاونی و خصوصی) به صورت تسهیلات اعطا شود،

- بانک عامل: بانک‌ها و یا شعب بانک‌های کشور در خارج از کشور هستند که عاملیت اعطای تسهیلات موضوع این آیین‌نامه به آنها واگذار می‌شود. بانک عامل به طور یکجا، از بخش‌های مختلف اقتصادی یا حسب مورد توسط بانک مرکزی تعیین و اعلام می‌گردد.

ماده (۲)

خزانه مکلف است حداکثر ظرف یک هفته از تاریخ تصویب این آیین‌نامه، یک فقره حساب ارزی نزد بانک مرکزی افتتاح نماید. برداشت از حساب مذکور صرفاً براساس مقررات این آیین‌نامه مجاز می‌باشد.

ماده (۳)

بانک مرکزی موظف است از ابتدای سال ۱۳۸۰ در طول ۴ ماه اول سال، معادل ریالی صددرصد (۱۰۰٪) درآمد ارزی حاصل از صادرات نفت خام در ماه‌های یاد شده را به حساب درآمد عمومی مربوط واریز نماید و از ماه ۵ تا تأمین سقف مجاز ایجاد تعهدات ارزی سال، معادل ریالی یک‌دوازدهم سقف مزبور را به حساب درآمد عمومی و بقیه را به صورت ارزی به حساب ارزی واریز نماید. پس از تأمین تمام بودجه سالیانه، کلیه مبالغ دریافتی، به حساب ارزی واریز می‌گردد.

حداکثر پنجاه درصد (۵۰٪) از ارز واریز شده به حساب ارزی، براساس مقررات این آیین‌نامه پس از تصویب هیئت موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه تا پایان برنامه سوم توسعه، به صورت تسهیلات از طریق بانک‌های عامل به طرح‌های ذیربط اختصاص می‌یابد.

تبصره «۱» - چنانچه معادل ریالی درآمد حاصل از صادرات نفت خام در هر سال در پایان بهمن‌ماه همان سال، کمتر از رقم پیش‌بینی شده در بودجه سالیانه باشد، بانک مرکزی موظف است بلافاصله در اول اسفندماه همان سال کسری یاد شده را از موجودی حساب ارزی برداشت و معادل ریالی آن را تا سقف درآمد مصوب ردیف مربوط در بودجه سالیانه، به حساب درآمد عمومی واریز نماید.

تبصره «۲» - صد در صد (۱۰۰٪) وجوه ارزی برگشتی ناشی از اعطای تسهیلات فوق به طرح‌ها که توسط بانک‌های عامل به حساب ارزی واریز می‌گردد، مجدداً با رعایت ضوابط این آیین‌نامه برای پرداخت تسهیلات تا پایان برنامه سوم قابل تخصیص می‌باشد.

تبصره «۳» - در سال ۱۳۷۹، پس از تحقق صددرصد (۱۰۰٪) ارز قابل تعهد مصوب از محل فروش نفت خام در قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور و اصلاحیه آن، مازاد درآمد ارزی به حساب ارزی واریز خواهد شد.

تبصره «۴» - بانک مرکزی مکلف است گردش عملیات حساب ارزی را در پایان هر ماه به خزانه و سازمان ارائه نماید.

ماده (۴)

طرح‌های بخش غیردولتی مشمول بند «ج» ماده (۶۰) اصلاحی قانون برنامه سوم صرفاً طرح‌های انتفاعی هستند که با سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی (با استفاده یا بدون استفاده از منابع بانکی) و با مباشرت اشخاص حقیقی یا حقوقی غیردولتی در زمینه‌های تولیدی و کارآفرینی در بخش‌های صنعت، معدن، کشاورزی و همچنین حمل‌ونقل و خدمات فنی و مهندسی به اجرا در می‌آیند.

تبصره «۱» - بررسی‌های فنی، مالی و اقتصادی طرح‌های موضوع این ماده، توسط بانک‌های عامل در چارچوب ضوابط مصوب هیئت موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه انجام و پس از تأیید وزارتخانه‌های تخصصی ذیربط قابل اجراست.

تبصره «۲» - وجوه ارزی مورد نیاز هر طرح (سرمایه ثابت و سرمایه در گردش) که در قالب بند «ج» ماده (۶۰) اصلاحی قانون برنامه سوم و از محل حساب ارزی تأمین می‌شود، از طریق بانک‌های عامل در قالب روش‌های پرداخت بانک به صورت نظارت شده صرفاً در جهت تأمین هزینه‌های ارزی طرح در طول دوران اجرا به مجری طرح پرداخت می‌شود.

تبصره «۳» - دوره استفاده از تسهیلات برای سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری آزمایشی از طرح‌ها حداکثر ۳ سال خواهد بود. مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی حداکثر ۵ سال پس از مدت یاد شده می‌باشد.

ماده (۵)

سازمان موظف است حداکثر تا پایان فروردین‌ماه هر سال در چارچوب اولویت‌های قانون برنامه و برنامه‌های اجرایی بخش‌ها، پیشنهاد نحوه استفاده از وجوه حساب ارزی را در قالب اعطای تسهیلات برای فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری به هیئت موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه ارائه نماید.

تبصره «۱» - نحوه استفاده از وجوه حساب ارزی در سال ۱۳۷۹ در چارچوب اولویت‌های قانون برنامه و برنامه‌های اجرایی بخش‌ها را سازمان باید حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ تصویب این آیین‌نامه به هیئت موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه ارائه نماید.

تبصره «۲» - وجوه ارزی در قالب قراردادی که با رعایت مقررات این آیین‌نامه و دستورالعمل‌های مربوط بین سازمان و بانک‌های عامل منعقد می‌شود، در اختیار آنها قرار می‌گیرد.

تبصره «۳» - استفاده‌کنندگان از تسهیلات ارزی موضوع این آیین‌نامه باید اصل و سود متعلقه را طبق مقررات ارزی کشور، به ارز تأمین و بازپرداخت نمایند.

تبصره «۴» - بانک‌های عامل موظفند هر سال، در چارچوب اولویت‌های ابلاغی سالیانه هیئت موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه، تسهیلات موضوع این ماده را صرفاً به طرح‌هایی که از نظر آنها دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی است اعطا نمایند و تأمین لازم و کافی را هم برای بازپرداخت اصل و سود از متقاضی دریافت دارند.

تبصره «۵» - اعطای تسهیلات ارزی به طرح‌هایی که در چارچوب قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی ایران به تصویب می‌رسند (سرمایه‌گذاری‌های مشترک) با رعایت مقررات این آیین‌نامه بلامانع است.

ماده (۶)

دستورالعمل اجرایی این آیین‌نامه در ارتباط با وظایف تعیین شده برای سازمان، خزانه، بانک مرکزی، بانک عامل و سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط و چگونگی ارتباط آنها و تأمین و پرداخت وجوه ارزی مورد نیاز طرح‌ها، به تصویب هیئت موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه می‌رسد.

ماده (۷)

بانک مرکزی موظف است به موجودی حساب ارزی، هر ۳ ماه یک بار سود به ارز مربوط پرداخت نماید. نرخ سود را شورای پول و اعتبار با توجه به میزان تعهدات متقابل انجام شده تعیین می‌نماید. سود ارزی، هر ۳ ماه یک بار به موجودی حساب ارزی اضافه می‌شود.

ماده (۸)

هیئتی مرکب از رئیس سازمان، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس کل بانک مرکزی و چهار نفر به انتخاب رئیس‌جمهور (حداقل دو نفر از بین وزیران) به‌عنوان «هیئت امنای حساب ذخیره ارزی» جهت حسن اجرای قانون و اتخاذ تصمیم در موارد تعیین شده در این آیین‌نامه و موارد زیر تشکیل می‌گردد. دبیرخانه هیئت یاد شده در سازمان مستقر خواهد بود.

الف) نحوه تعیین اولویت طرح‌ها جهت استفاده از تسهیلات موضوع این آیین‌نامه.

ب) تعیین روش محاسبه و نرخ سود تسهیلات اعطایی براساس پیشنهاد بانک مرکزی.

پ) زمان بازپرداخت تسهیلات اعطایی.

ت) نحوه پیگیری وصول مطالبات.

ث) تعیین چارچوب قراردادهای سازمان با بانک‌های عامل.

ج) تعیین کارمزد بانک‌های عامل.

ح) سایر ضوابط و دستورالعمل‌های مورد نیاز.

حسن حبیبی - معاون اول رئیس‌جمهور

۴. قانون برنامه چهارم توسعه، مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱**ماده (۱)**

به‌منظور ایجاد ثبات در میزان استفاده از عواید ارزی حاصل از نفت در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و تبدیل دارایی‌های حاصل از فروش نفت به دیگر انواع ذخایر و سرمایه‌گذاری و فراهم کردن امکان تحقق فعالیت‌های پیش‌بینی شده در برنامه، دولت مکلف است با ایجاد «حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت» اقدام‌های زیر را معمول دارد:

الف) از سال ۱۳۸۴ مازاد عواید حاصل از نفت نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در جدول ۸ این قانون در حساب سپرده دولت نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان «حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت» نگهداری می‌شود.

ب) معادل مانده «حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت خام» موضوع ماده (۶۰) «قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ با اصلاحات آن» در پایان سال ۱۳۸۳ و همچنین مانده مطالبات دولت از اشخاص ناشی از تسهیلات اعطایی از محل موجودی

حساب یاد شده در ابتدای سال ۱۳۸۴ از طریق شبکه بانکی به «حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت» واریز می‌گردد.

ج) استفاده از وجوه حساب ذخیره ارزی برای تأمین مصارف بودجه عمومی دولت صرفاً در صورت کاهش عواید ارزی حاصل از نفت نسبت به ارقام جدول ۸ این قانون و عدم امکان تأمین اعتبارات مصوب از محل سایر منابع درآمدهای عمومی و واگذاری دارایی‌های مالی مجاز خواهد بود. در چنین صورتی، دولت می‌تواند در فواصل زمانی ۳ ماهه از موجودی حساب ذخیره ارزی پرداخت نماید. معادل ریالی این وجوه به حساب درآمد عمومی دولت واریز می‌گردد. استفاده از حساب ذخیره ارزی برای تأمین کسری ناشی از عواید غیرنفتی بودجه عمومی ممنوع است.

د) به دولت اجازه داده می‌شود حداکثر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) [این درصد در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی به حداقل معادل ۴۰ درصد (۴۰٪) تغییر یافت.] مانده موجودی حساب ذخیره ارزی برای سرمایه‌گذاری و تأمین بخشی از اعتبار مورد نیاز طرح‌های تولیدی و کارآفرینی صنعتی، معدنی، کشاورزی، حمل‌ونقل، خدمات (از جمله گردشگری و...)، فناوری و اطلاعات و خدمات فنی - مهندسی بخش غیردولتی که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تأیید وزارتخانه‌های تخصصی ذیربط رسیده است از طریق شبکه بانکی داخلی و بانک‌های ایرانی خارج از کشور به صورت تسهیلات با تضمین کافی استفاده نماید.

ه) حداقل ده درصد (۱۰٪) از منابع قابل تخصیص حساب ذخیره ارزی به بخش غیردولتی در اختیار بانک کشاورزی قرار می‌گیرد تا به صورت ارزی ریالی جهت سرمایه‌گذاری در طرح‌های موجه بخش کشاورزی و سرمایه در گردش طرح‌هایی که با هدف توسعه صادرات انجام می‌شود توسط بانک کشاورزی در اختیار بخش غیردولتی قرار گیرد. اصل و سود این تسهیلات به صورت ارزی به حساب ذخیره ارزی واریز می‌گردد. (و) استفاده از وجوه حساب ذخیره ارزی موضوع این ماده صرفاً در قالب بودجه‌های سنواتی مجاز خواهد بود.

ز) آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و قبل از لازم‌الاجرا شدن این قانون به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۵. آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه مصوب ۱۳۸۴/۴/۲۳:

ماده (۱)

در این آیین‌نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف) سازمان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور،

ب) بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،

ج) خزانه: خزانه‌داری کل (وزارت امور اقتصادی و دارایی)،

د) حساب ارزی: حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت،

ه) قانون برنامه: قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران -

مصوب ۱۳۸۳،

و) هیئت امانا: هیئت امانای حساب ذخیره ارزی موضوع ماده (۱۱) این آیین‌نامه،

ز) دبیرخانه هیئت امانا: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور،

ح) بودجه سالیانه: قانون بودجه کل کشور،

ط) بانک عامل: بانک‌های ایرانی داخل و یا خارج از کشور (دولتی و خصوصی) که عاملیت اعطای تسهیلات موضوع این آیین‌نامه به آنها واگذار می‌شود. بانک‌های عامل به‌طور یکجا، از بخش‌های مختلف اقتصادی یا حسب مورد توسط بانک مرکزی تعیین و اعلام می‌گردد.

ماده (۲)

خرانه مکلف است ظرف یک هفته از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، یک فقره حساب ارزی نزد بانک مرکزی افتتاح نماید. معادل مانده حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت خام موضوع ماده (۶۰) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۹ - با اصلاحات آن، در پایان سال ۱۳۸۳ و همچنین مانده مطالبات دولت از اشخاص ناشی از تسهیلات اعطایی از محل موجودی حساب یاد شده در ابتدای سال ۱۳۸۴ از طریق شبکه بانکی به حساب یادشده واریز می‌گردد. برداشت از حساب مذکور صرفاً براساس مقررات این آیین‌نامه مجاز می‌باشد.

ماده (۳)

بانک مرکزی موظف است از ابتدای سال ۱۳۸۴ در طول ۴ ماه اول سال معادل ریالی صددرصد (۱۰۰٪) عواید ارزی حاصل از نفت در ماه‌های یاد شده را به حساب درآمد مومی مربوط واریز نماید و از ماه ۵ تا تأمین سقف مجاز ایجاد تعهدات ارزی سال، معادل ریالی یک‌دوازدهم سقف مزبور را به حساب درآمد عمومی و بقیه را به‌صورت ارزی به حساب ارزی واریز نماید. پس از تأمین تمام بودجه سالیانه، کلیه مبالغ دریافتی به حساب ارزی واریز می‌گردد.

ماده (۴)

استفاده از وجوه حساب ارزی برای تأمین مصارف بودجه عمومی دولت صرفاً در صورت کاهش عواید ارزی حاصل از نفت نسبت به ارقام جدول شماره ۸ قانون برنامه چهارم توسعه و عدم امکان تأمین اعتبارات مصوب از محل سایر منابع درآمدهای عمومی و واگذاری دارایی‌های مالی مجاز خواهد بود. تبصره ۵ - چنانچه معادل ریالی درآمد ارزی حاصل از نفت در هر سال در پایان بهمن‌ماه همان سال، کمتر از رقم پیش‌بینی شده در بودجه سالیانه باشد، بانک مرکزی موظف است بلافاصله در اول اسفندماه همان سال کسری یاد شده را از موجودی حساب ارزی برداشت و معادل ریالی آن را تا سقف درآمد مصوب ردیف مربوط در بودجه سالیانه، به حساب درآمد عمومی واریز نماید. استفاده از حساب ارزی برای تأمین کسری ناشی از عواید غیرنفتی بودجه عمومی دولت ممنوع است.

ماده (۵)

حداکثر پنجاه درصد (۵۰٪) مانده موجودی حساب ارزی در قالب بودجه سالیانه براساس مقررات این آیین‌نامه و مصوبات هیئت موضوع ماده (۱۱) این آیین‌نامه تا پایان برنامه چهارم توسعه جهت اعطای تسهیلات با تضمین کافی، از طریق بانک‌های عامل به طرح‌های موضوع تبصره‌های «۱» و «۲» این ماده که توجیه فنی و اقتصادی آنها به تأیید وزارتخانه‌های تخصصی ذیربط رسیده است، اختصاص خواهد یافت. تبصره «۱» - هیئت امنای می‌تواند تمام یا بخشی از موجودی حساب ارزی را در آغاز هر سال به حساب یک

یا چند بانک عامل انتقال داده و نسبت به تخصیص آن طبق ماده (۱) قانون برنامه و مقررات این آیین‌نامه بین بانک‌های عامل اقدام نماید.

تبصره «۲» - طرح‌های بخش غیردولتی مشمول بند «د» ماده (۱) قانون برنامه چهارم صرفاً طرح‌های انتفاعی هستند که با سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی (با استفاده یا بدون استفاده از منابع بانکی) و با مباشرت اشخاص حقیقی یا حقوقی غیردولتی در زمینه‌های تولیدی و کارآفرینی در بخش‌های صنعت، معدن، کشاورزی، حمل‌ونقل و خدمات (از جمله گردشگری)، فناوری اطلاعات و خدمات فنی - مهندسی به اجرا درمی‌آیند.

تبصره «۳» - اعطای تسهیلات ارزی به طرح‌هایی که در چارچوب قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی به تصویب می‌رسند (سرمایه‌گذاری‌های مشترک) و شرکت‌های ایرانی برنده مناقصه‌های بین‌المللی (داخل کشور) و صدور ضمانتنامه برای آنها با رعایت مقررات این آیین‌نامه مجاز است.

تبصره «۴» - وجوه ارزی مورد نیاز هر طرح که در قالب بند «د» ماده (۱) قانون برنامه چهارم و از محل حساب ارزی تأمین می‌شود، از طریق بانک‌های عامل در قالب روش‌های پرداخت بانک به صورت نظارت شده صرفاً جهت تأمین هزینه‌های ارزی در طول دوران اجرا به مجری طرح پرداخت می‌شود.

تبصره «۵» - دوره استفاده از تسهیلات برای سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری آزمایشی از طرح‌ها حداکثر سه سال، دوره تنفس حداکثر ۶ ماه و دوره بازپرداخت تسهیلات اعطایی حداکثر ۵ سال پس از دوره‌های یاد شده بنابه تشخیص بانک عامل می‌باشد. مجموع دوره‌های استفاده، تنفس و بازپرداخت از حداکثر ۸ سال تجاوز نخواهد کرد. در موارد استثنایی تغییر زمان دوره‌های استفاده، تنفس و بازپرداخت توسط هیئت موضوع ماده (۱۰) این آیین‌نامه مجاز می‌باشد.

تبصره «۶» - صددرصد (۱۰۰٪) وجوه ارزی برگشتی ناشی از اعطای تسهیلات یاد شده به طرح‌ها که توسط بانک‌های عامل به حساب ارزی واریز می‌گردد، مجدداً با رعایت ضوابط این آیین‌نامه برای پرداخت تسهیلات تا پایان برنامه چهارم قابل تخصیص می‌باشد.

ماده (۶)

حداقل ده درصد (۱۰٪) از منابع قابل تخصیص حساب ارزی به بخش غیردولتی، برای اعطای تسهیلات در اختیار بانک کشاورزی قرار می‌گیرد تا به صورت ارزی، ریالی جهت سرمایه‌گذاری در طرح‌های موجه کشاورزی و سرمایه در گردش طرح‌هایی که با هدف توسعه صادرات انجام می‌شود توسط بانک کشاورزی در اختیار بخش غیردولتی قرار گیرد.

مسئولیت بازپرداخت و واریز اصل و سود این تسهیلات به صورت ارزی به حساب ارزی در هر حال برعهده بانک کشاورزی است.

تبصره «۱» - طرح‌های موضوع این ماده باید توان صادرات داشته باشند. بازپرداخت اصل و سود تسهیلات دریافتی (به صورت ارز، ریال، ترکیبی از آنها) در سررسید به ارز خواهد بود.

تبصره «۲» - طرح‌های صادراتی مشمول سرمایه در گردش، نرخ سود، دوره تأمین مالی (استفاده، تنفس و بازپرداخت)، نحوه ترکیب ارز و ریال تسهیلات اعطایی و سایر موارد مرتبط با تسهیلات از محل بند «ه» ماده (۱) قانون برنامه از جمله دستورالعمل اجرایی آن، توسط هیئت موضوع ماده (۱۱) این آیین‌نامه مشخص می‌گردد.

ماده (۷)

هیئت امنا حداکثر معادل ده درصد (۱۰٪) مانده موجودی حساب ارزی را پس از کسر تعهدات بند «ج» ماده (۶۰) اصلاحی قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ابتدای سال ۱۳۸۴ به صورت تسهیلات به بانکهای دولتی پرداخت می نماید تا به عنوان سهم شرکت بانک در سندیکای تأمین مالی بخش غیردولتی با رعایت قانون عملیات بانکی بدون ربا - مصوب ۱۳۶۲ - برای افزایش ظرفیت اعطای تسهیلات به این بخش مورد استفاده قرار بگیرد.

نسبت مذکور در بقیه سالهای برنامه چهارم توسعه طبق تصمیم هیئت امنا تا سی درصد (۳۰٪) در سال پایانی برنامه قابل افزایش خواهد بود.

ماده (۸)

سازمان موظف است حداکثر تا پایان فروردین ماه هر سال در چارچوب اولویت های قانون برنامه و برنامه های اجرایی بخش ها، پیشنهاد نحوه استفاده از وجوه را در قالب اعطای تسهیلات برای فعالیت های تولیدی و سرمایه گذاری به هیئت موضوع ماده (۱۱) این آیین نامه ارائه نماید.

تبصره «۱» - وجوه مورد نیاز طرح های مصوب بانک های عامل در قالب روش های پرداخت بانک به صورت نظارت شده صرفاً در جهت تأمین هزینه های ارزی (به استثنای موضوع ماده (۵) این آیین نامه) طرح به صورت تسهیلات با تضمین کافی در طول دوران اجرا پرداخت می شود.

تبصره «۲» - استفاده کنندگان از تسهیلات ارزی موضوع این آیین نامه، در سررسید بازپرداخت، اصل و سود را به همان ارز تسهیلات اعطا شده به حساب واریز می نمایند.

بانک های عامل مکلفند متقاضیان استفاده از تسهیلات حساب ارزی را هنگام انعقاد قرارداد، از سایر شیوه های پوشش ریسک تغییرات نرخ برابری ارزها در دوران تأمین مالی، آگاه نمایند.

تبصره «۳» - بررسی طرح ها، تأیید و تصویب آن در مراجع مختلف، به هیچ وجه نافی مسئولیت متقاضی و بانک عامل نخواهد بود، لذا بانک های عامل مکلف به واریز اقساط تسهیلات پرداختی (اصل و سود سهم دولت) به حساب ارزی ظرف حداکثر ۴ روز کاری پس از سررسید اقساط مربوط می باشند.

ماده (۹)

بانک مرکزی موظف است به موجودی حساب ارزی، هر ۳ ماه یکبار سود به ارز مربوط پرداخت نماید. نرخ سود را شورای پول و اعتبار با توجه به میزان تعهدات متقابل انجام شده تعیین می نماید. سود ارزی، هر ۳ ماه یکبار به موجودی حساب ارزی اضافه می شود.

ماده (۱۰)

بانک مرکزی مکلف است گردش عملیات حساب ارزی را در پایان هر ماه به خزانه و سازمان ارائه نماید. گردش عملیات حساب ذخیره ارزی به صورت تفکیک شده به دو بخش دولتی و غیردولتی ثبت و به هیئت امنا گزارش خواهد شد. هر سال باقی مانده استفاده نشده از ۵۰ درصد اضافه درآمد ارزی حاصل از فروش نفت خام قابل تخصیص به بخش غیردولتی، در پایان همان سال به عنوان موجودی بخش غیردولتی به موجودی دوره های پیشین این بخش اضافه می شود که قابل تخصیص توسط هیئت امنا به بانک های عامل برای اعطای تسهیلات به بخش غیردولتی خواهد بود.

ماده (۱۱)

هیئتی مرکب از رئیس سازمان، وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس کل بانک مرکزی و دو نفر از وزرا به انتخاب رئیس‌جمهور به‌عنوان «هیئت امنای حساب ذخیره ارزی» جهت حسن اجرای قانون و اتخاذ تصمیم در موارد تعیین شده در این آیین‌نامه و موارد زیر تشکیل می‌گردد.

دبیرخانه هیئت یادشده در سازمان مستقر خواهد بود:

- الف) نحوه تعیین اولویت طرح‌ها جهت استفاده از تسهیلات موضوع این آیین‌نامه،
- ب) تعیین روش محاسبه و نرخ سود تسهیلات اعطایی براساس پیشنهاد بانک مرکزی،
- ج) دوره استفاده و بازپرداخت تسهیلات اعطایی،
- د) نحوه پیگیری وصول مطالبات،
- هـ) تعیین چارچوب قراردادهای سازمان با بانک‌های عامل،
- و) تعیین کارمزد بانک‌های عامل،
- ز) سایر ضوابط و دستورالعمل‌های مورد نیاز.

تبصره - هیئت یاد شده مکلف است در اولین جلسه خود ضمن تصمیم‌گیری در مورد مصوبات قبلی، شرایط و ضوابط اعطای تسهیلات ارزی موضوع ماده (۱) قانون برنامه و این آیین‌نامه را تعیین و تصویب نماید.

ماده (۱۲)

استفاده از وجوه حساب صرفاً در قالب بودجه‌های سنواتی مجاز خواهد بود.

ماده (۱۳)

دستورالعمل‌های اجرایی این آیین‌نامه مشترکاً توسط سازمان و بانک مرکزی تهیه و به تصویب هیئت موضوع ماده (۱۱) این آیین‌نامه خواهد رسید.

محمدرضا عارف - معاون اول رئیس‌جمهور

۶. قانون برنامه پنجم توسعه**ماده (۸۵)**

فعالیت حساب ذخیره ارزی حاصل از عواید نفت موضوع ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۳ با اعمال اصلاحات و تغییرات زیر تداوم می‌یابد.

الف) عواید حاصل از صادرات نفت اعم از (نفت خام و میعانات گازی) به‌صورت نقدی و تهاتری و درآمد دولت از صادرات فرآورده‌های نفتی و خالص صادرات گاز در سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد پس از کسر مصارف ارزی پیش‌بینی شده در جداول قانون بودجه کل کشور و پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.

ب) تأمین کسری بودجه عمومی دولت ناشی از کاهش منابع ارزی حاصل از صادرات نفت خام، گاز و میعانات گازی نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سنواتی از محل حساب ذخیره ارزی مشروط بر اینکه از دیگر منابع قابل تأمین نباشد با تصویب مجلس شورای اسلامی مجاز است.

ج) پیگیری وصول اقساط و سود تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و واریز آن به حساب مزبور از طریق بانک‌های عامل به عهده دولت است.

د) ایفای باقی مانده تعهدات حساب ذخیره ارزی به بخش‌های غیردولتی، خصوصی و تعاونی، به عهده همین حساب است و ایجاد هرگونه تعهد جدید ممنوع است.

۷. لایحه برنامه پنجم

ماده (۷۶)

به منظور تبدیل عواید ناشی از فروش منابع طبیعی به ثروت‌های ماندگار و مولد، صندوق توسعه ملی به صورت مؤسسه عمومی غیردولتی، با واریز حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی، تشکیل می‌شود. آیین‌نامه این صندوق با رعایت موارد زیر، ظرف مدت ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

الف) ارکان صندوق عبارتند از:

۱. هیئت امناء،
۲. هیئت عامل،
۳. رئیس کل،
۴. هیئت نظارت.

ب) هیئت امنای صندوق توسعه ملی مرکب از اعضای زیر می‌باشد:

۱. رئیس‌جمهور (رئیس هیئت امناء)،
 ۲. معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور (دبیر هیئت امناء)،
 ۳. رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،
 ۴. وزیر نفت،
 ۵. وزیر امور اقتصادی و دارایی،
 ۶. دو نفر از سایر وزرا به انتخاب رئیس‌جمهور.
- ج) هیئت نظارت مرکب از سه نفر متخصصان مالی به صورت موظف (تمام وقت) به انتخاب هیئت امناء.
- د) منابع مالی صندوق توسعه ملی:
۱. حداقل معادل بیست (۲۰) درصد از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی،
 ۲. مانده حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۸،
 ۳. اقساط وصولی تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی با رعایت موضوع ماده (۷۹) این

قانون،

۴. منابع قابل تحصیل از بازارهای پولی و مالی داخلی و بین‌المللی،
۵. درآمد خالص فعالیت عملیاتی صندوق توسعه ملی طی سال مالی،
۶. کمک‌ها و هدایا،

ه) مصارف صندوق توسعه ملی:

۱. اعطای تسهیلات به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی با هدف تولید، اجرای طرح‌های اقتصادی، زیربنایی، صنایع نوین و فعالیت‌های اقتصادی پرخطر و توسعه سرمایه‌گذاری در داخل و خارج از کشور با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی،
۲. مشارکت‌های مالی توسعه‌ای با بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی یا کمک به آنها

برای اهداف مقرر در جزء «۸» این بند،

۳. سرمایه‌گذاری مالی در بازارهای پولی و مالی داخلی و خارجی،
 ۴. سپرده‌گذاری در بانک‌های توسعه‌ای و تخصصی به‌منظور ارتقای قدرت تسهیلات‌دهی آنها،
 ۵. اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی به‌منظور جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری در ایران،
 ۶. مشارکت و اعطای تسهیلات به‌منظور ایجاد شرکت‌ها و بانک‌های مشترک ایرانی - خارجی،
 ۷. پرداخت مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی موضوع بند «د» ماده (۹۷) این قانون،
 ۸. تأمین کسری بودجه عمومی دولت معادل کاهش عواید ارزی حاصل از صادرات نفت خام نسبت به ارقام پیش‌بینی شده در قوانین بودجه سنواتی،
 ۹. تأمین نیازهای ارزی احتیاطی کشور در شرایط بحرانی با تشخیص شورای عالی امنیت ملی،
 ۱۰. کمک‌های بلاعوض، پرداخت یارانه سود و کارمزد، پرداخت تسهیلات در قالب وجوه اداره شده و سرمایه‌گذاری دولت در طرح‌های زاینده اقتصادی در بخش‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، زیربنایی و تولیدی با اولویت آب و کشاورزی، حمل‌ونقل، اشتغال و مسکن،
 ۱۱. موارد ضروری و اجتناب‌ناپذیر با تشخیص هیئت امنای در راستای اهداف صندوق،
 ۱۲. سایر موارد قانونی.
- تبصره «۱» -** کلیه تعهدات قانونی حساب ذخیره ارزی به صندوق توسعه ملی منتقل می‌شود.
- تبصره «۲» -** اولویت تسهیلات اعطایی و مشارکت با سرمایه‌گذاری‌ها در داخل کشور می‌باشد.
- تبصره «۳» -** استفاده از منابع صندوق برای هزینه‌های جاری دولت ممنوع می‌باشد.
- (و) سود خالص سالیانه صندوق توسعه ملی به حساب افزایش سرمایه صندوق یاد شده انتقال می‌یابد و از مقررات مغایر مستثناست.

۸. قانون برنامه پنجم توسعه

ماده (۸۴)

صندوق توسعه ملی که در این ماده صندوق نامیده می‌شود با هدف تبدیل بخشی از عواید ناشی از فروش نفت و گاز و میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی به ثروت‌های ماندگار، مولد و سرمایه‌های زاینده اقتصادی و نیز حفظ سهم نسل‌های آینده از منابع نفت و گاز و فرآورده‌های نفتی تشکیل می‌شود.

صندوق در تهران مستقر است و در تهران و سایر نقاط کشور شعبه‌ای نخواهد داشت. اموال و دارایی‌های این صندوق متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. این ماده در حکم اساسنامه صندوق است.

الف) ارکان صندوق عبارتند از:

۱. هیئت امنای،
 ۲. هیئت عامل،
 ۳. هیئت نظارت.
- ب) هیئت امنا به‌عنوان بالاترین رکن صندوق، دارای وظایف و اختیارات زیر است:
۱. راهبری، تعیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها،
 ۲. تصویب شرایط و نحوه اعطای تسهیلات برای تولید و سرمایه‌گذاری به بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی،

۳. تصویب نظامنامه‌ها، برنامه‌های راهبردی، بودجه سالیانه، صورت‌های مالی و گزارش عملکرد صندوق،

۴. انتخاب رئیس و سایر اعضای هیئت عامل مطابق بندهای «د» و «ه»،

۵. عزل رئیس و اعضای هیئت عامل با پیشنهاد هریک از اعضای هیئت امنای و تصویب هیئت امنای،

۶. اتخاذ تصمیم درباره ارجاع دعاوی به داوری و صلح دعاوی با رعایت اصل یکصدوسی‌ونهم قانون اساسی،

۷. تعیین انواع فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی،

۸. تعیین حداقل نرخ بازده مورد انتظار از منابع صندوق و همچنین نرخ بازده مورد قبول طرح‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری برای پرداخت تسهیلات و تعیین نرخ سهم مشارکت در طرح‌های سرمایه‌گذاری به‌نحوی که میانگین این نرخ‌ها کمتر از متوسط نرخ بازده سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارجی نباشد.

ج) هیئت امنای

ترکیب اعضای هیئت امنای به شرح زیر است:

۱. رئیس‌جمهور (رئیس هیئت امنای)،

۲. معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور (دبیر هیئت امنای)،

۳. وزیر امور اقتصادی و دارایی،

۴. وزیر کار و امور اجتماعی،

۵. وزیر نفت،

۶. رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران،

۷. رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی،

۸. رئیس اتاق تعاون ایران به‌عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی،

۹. دو نفر نماینده از کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات به انتخاب مجلس شورای

اسلامی،

۱۰. دادستان کل کشور.

تبصره «۱» - جلسات هیئت امنای حداقل سالی دو بار تشکیل می‌شود.

تبصره «۲» - جلسات هیئت امنای با حداقل دوسوم اعضای صاحب رأی رسمیت یافته و تصمیمات آن با حداقل پنج رأی اتخاذ می‌گردد.

تبصره «۳» - رؤسای هیئت عامل و هیئت نظارت بدون حق رأی می‌توانند در جلسات هیئت امنای شرکت نمایند.

تبصره «۴» - هرگونه تصمیم هیئت امنای در مورد تصویب ترانزنامه و صورت‌های مالی صندوق و نیز انتصاب رئیس و اعضای هیئت عامل در روزنامه رسمی کشور و نیز یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار به انتخاب هیئت امنای، درج می‌گردد.

تبصره «۵» - دستور جلسه، تاریخ و محل جلسات هیئت امنای توسط دبیر هیئت امنای تعیین و حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه برای اعضای هیئت ارسال می‌شود.

تبصره «۶» - بودجه ستاد صندوق به تصویب هیئت امنای می‌رسد.

د) به منظور اداره امور صندوق در چارچوب مفاد اساسنامه و مصوبات هیئت امانا، هیئت عامل مرکب از پنج نفر از افراد صاحب نظر، با تجربه و خوش نام در امور اقتصادی، حقوقی، مالی، بانکی و برنامه ریزی با حداقل ده سال سابقه مرتبط و مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد توسط هیئت امانا انتخاب و با حکم رئیس جمهور منصوب می‌شوند و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشند:

۱. پیشنهاد فعالیت‌های مورد قبول و واجد اولویت پرداخت تسهیلات در بخش‌ها و زیربخش‌های تولیدی و خدماتی زاینده و با بازده مناسب اقتصادی به هیئت امانا،
 ۲. پیشنهاد موارد سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی بین‌المللی و داخلی به هیئت امانا،
 ۳. تعیین چارچوب قراردادهای عاملیت با بانک‌های عامل و تعیین مسئولیت‌ها و اختیارات بانک عامل در چارچوب این قراردادها،
 ۴. برقراری نظام حسابداری داخلی و استقرار نظام کنترل‌های داخلی مناسب،
 ۵. تأیید صورت‌های مالی ارزی و ریالی و ارائه آن به هیئت امانا،
 ۶. ارائه پیشنهاد به هیئت امانا در خصوص نظامنامه‌ها و شرایط و نحوه اعطای تسهیلات،
 ۷. اتخاذ تصمیم نسبت به هرگونه اقدامی به نام صندوق در محدوده وظایف و اهداف مندرج در اساسنامه بجز آنچه تصمیم درباره آنها به صراحت در حوزه صلاحیت هیئت امانا یا رئیس هیئت عامل است مگر اینکه به هیئت عامل تفویض شده باشد،
 ۸. اتخاذ تصمیم راجع به کلیه اموری که توسط رئیس هیئت عامل در محدوده اختیارات خود در دستور کار هیئت عامل قرار می‌گیرد،
 ۹. اجرای مصوبات هیئت امانا،
 ۱۰. پیشنهاد ارجاع دعوی به داوری، تعیین داور و صلح دعوی به هیئت امانا،
 ۱۱. افتتاح یا بستن حساب‌های ارزی در نزد بانک مرکزی و معرفی صاحبان امضای مجاز از بین اعضای هیئت عامل، رئیس و سایر مدیران صندوق،
 ۱۲. انعقاد قرارداد با مشاور معتبر بین‌المللی در امور سرمایه‌گذاری و مهندسی مالی برای ارزیابی، بهبود و ارتقای عملکرد صندوق،
 ۱۳. سایر موارد ارجاعی از سوی هیئت امانا.
- تبصره «۱» -** برکناری و قبول استعفای اعضای هیئت عامل مشروط به تأیید دوسوم اعضای صاحب رأی هیئت امانا خواهد بود.
- تبصره «۲» -** اعضای هیئت عامل باید تمام وقت بوده و هیچ‌گونه فعالیت اقتصادی و شغل دیگری به استثنای تدریس نداشته باشند. اعضای هیئت عامل مشمول حکم مندرج در اصل یکصد و چهل و دوم قانون اساسی می‌باشند.
- تبصره «۳» -** دوره تصدی هیئت عامل پنج سال بوده و انتخاب مجدد اعضا بلامانع است.
- تبصره «۴» -** کلیه اوراق بهادار، چک‌ها، سفته‌ها، بروات، قراردادها و سایر اسناد تعهدآور با امضای دو عضو از سه عضو هیئت عامل که توسط این هیئت تعیین می‌شوند همراه با مهر صندوق معتبر خواهد بود.
- تبصره «۵» -** تصمیمات هیئت عامل با حداقل سه رأی نافذ است.
- ه) رئیس هیئت عامل که بالاترین مقام اجرایی صندوق است از بین اعضای هیئت عامل توسط هیئت امانا انتخاب و با حکم رئیس جمهور منصوب می‌شود. رئیس هیئت عامل دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:
۱. ابلاغ و صدور دستور اجرای تصمیمات هیئت عامل و نظارت بر حسن اجرای آن،

۲. تعیین دستور جلسه و اداره جلسات هیئت عامل،
 ۳. اداره صندوق در چارچوب مصوبات هیئت عامل و هیئت امنا،
 ۴. تهیه و تنظیم طرح‌ها و برنامه‌های اجرایی در حیطه فعالیت‌های موضوع صندوق،
 ۵. تهیه و تنظیم برنامه، بودجه، صورت‌های مالی صندوق و پیش‌نویس گزارش هیئت عامل به هیئت امنا،
 ۶. اداره امور داخلی صندوق، به‌کارگیری نیروی انسانی و انجام هزینه‌های جاری و اداری صندوق،
 ۷. تهیه و تنظیم گزارش عملکرد صندوق برای ارائه به هیئت عامل حداقل هر ۳ ماه یکبار،
 ۸. نمایندگی صندوق در برابر اشخاص ثالث و کلیه مراجع داخلی و خارجی اعم از قضایی، اداری، ثبتی و مشابه آنها با حق توکیل به غیرولو به‌طور مکرر،
 ۹. اقامه یا دفاع از دعاوی یا شکایات مربوط به امور صندوق اعم از حقوقی و کیفری با کلیه اختیارات مربوط به امور دادرسی بجز حق مصالحه و ارجاع امر به داور،
 ۱۰. سایر امور ارجاعی از سوی هیئت عامل.
- (و) به‌منظور حصول اطمینان از تحقق اهداف صندوق و نظارت مستمر بر عملیات جاری آن و جلوگیری از هرگونه انحراف احتمالی از مفاد اساسنامه، خط‌مشی‌ها و سیاست‌ها، هیئت نظارت با ترکیب رئیس دیوان محاسبات کشور، رئیس سازمان حسابرسی کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور تشکیل می‌شود.
- تبصره «۱» -** نظارت این هیئت نافی وظایف قانونی دستگاه‌های نظارتی نظیر دیوان محاسبات و بازرسی کل کشور نخواهد بود.
- تبصره «۲» -** هیئت نظارت دارای رئیس، نایب‌رئیس و دبیر خواهد بود که در اولین جلسه هیئت نظارت انتخاب خواهند شد.
- (ز) وظایف هیئت نظارت:
۱. رسیدگی به صورت‌ها و گزارش‌های مالی صندوق و تهیه گزارش‌های موردی و ادواری برای هیئت امنا و مجلس شورای اسلامی،
 ۲. رسیدگی به صورت ریزداری‌ها، مطالبات، تعهدات و خلاصه حساب‌های صندوق و گواهی آنها برای انتشار در روزنامه رسمی کشور،
 ۳. رسیدگی به عملکرد صندوق از لحاظ انطباق با موازین قانونی و اساسنامه و اهداف صندوق این هیئت در ایفاء وظایف خود و بدون مداخله در امور جاری، کلیه اسناد و داری‌ها و حساب‌های صندوق را مورد رسیدگی قرار داده و می‌تواند به اطلاعات و مدارک و مستندات صندوق که لازم می‌داند دسترسی داشته باشد. این هیئت موظف است گزارش نظارتی خود را هر ۶ ماه یکبار به هیئت امنا و مجلس شورای اسلامی ارائه دهد.
- تبصره -** هیئت نظارت می‌تواند برای حسابرسی از عملکرد صندوق از خدمات اشخاص حقیقی و حقوقی صاحب صلاحیت استفاده نماید.
- (ح) منابع صندوق:
۱. حداقل معادل بیست درصد (۲۰٪) از منابع حاصل از صادرات نفت (نفت‌خام، میعانات گازی، گاز و فرآورده‌های نفتی) در سال‌های برنامه و تعیین مبلغ آن در قوانین بودجه سنواتی،
 ۲. حداقل بیست درصد (۲۰٪) ارزش صادرات تهاتری اقلام فوق‌الذکر،
 ۳. افزایش سهم واریزی از منابع بندهای «۱» و «۲» هر سال به میزان سه واحد درصد،

۴. پنجاه درصد (۵۰٪) مانده نقدی حساب ذخیره ارزی در پایان سال ۱۳۸۹ و سال‌های بعد،
 ۵. منابع قابل تحصیل از بازارهای پولی بین‌المللی با مجوز هیئت امانا با رعایت قوانین مربوط،
 ۶. سود خالص صندوق طی سال مالی،
 ۷. درآمد حاصل از سود موجودی حساب صندوق در بانک مرکزی، معادل میانگین نرخ سود سپرده‌های بانک مرکزی در بازارهای خارجی با محاسبه و پرداخت هر ۳ ماه یک‌بار،
 ۸. بیست درصد (۲۰٪) منابع موضوع جزء «د» بند «۴» قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور.
- تبصره «۱»** - بازپرداخت اصل و سود تسهیلات پرداختی از محل صندوق توسعه ملی به حساب صندوق واریز و مجدداً در جهت اهداف صندوق به‌کار گرفته می‌شود.
- تبصره «۲»** - حساب‌های صندوق فقط نزد بانک مرکزی نگهداری خواهد شد.
- ط) مصارف صندوق:
۱. اعطای تسهیلات به بخش‌های خصوصی، تعاونی و بنگاه‌های اقتصادی متعلق به مؤسسات عمومی غیردولتی برای تولید و توسعه سرمایه‌گذاری‌های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی،
 ۲. اعطای تسهیلات صادرات خدمات فنی و مهندسی به شرکت‌های خصوصی و تعاونی ایرانی که در مناقصه‌های خارجی برنده می‌شوند از طریق منابع خود یا تسهیلات سندیکایی،
 ۳. اعطای تسهیلات خرید به طرف‌های خریدار کالا و خدمات ایرانی در بازارهای هدف صادراتی کشور،
 ۴. سرمایه‌گذاری در بازارهای پولی و مالی خارجی،
 ۵. اعطای تسهیلات به سرمایه‌گذاران خارجی با در نظر گرفتن شرایط رقابتی و بازدهی مناسب اقتصادی به‌منظور جلب و حمایت از سرمایه‌گذاری در ایران با رعایت اصل هشتماد قانون اساسی می‌باشد،
 ۶. تأمین هزینه‌های صندوق.
- تبصره «۱»** - استفاده از منابع صندوق برای اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و بازپرداخت بدهی‌های دولت به هر شکل ممنوع است.
- تبصره «۲»** - اعطای تسهیلات موضوع این ماده فقط به‌صورت ارزی است و سرمایه‌گذاران استفاده‌کننده از این تسهیلات اجازه تبدیل ارز به ریال در بازار داخلی را ندارند.
- تبصره «۳»** - اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود.
- ی) سایر مقررات:
۱. سهم عاملیت بانک‌ها در شرایط رقابتی متناسب با نرخ کارمزد و توان تخصصی و کارشناسی بانک‌ها توسط هیئت عامل تعیین می‌شود.
 ۲. سهم صندوق از منابع موضوع جزء «۱» و «۲» بند «ح» این ماده ماهانه توسط بانک مرکزی به حساب صندوق واریز و در پایان سال مالی با توجه به قطعی‌شدن منابع تسویه می‌شود.
 ۳. پرداخت تسهیلات از محل منابع صندوق بدون تأیید توجیه فنی، اقتصادی، مالی و اهلیت متقاضی توسط بانک عامل ممنوع است و در حکم تصرف غیرقانونی در اموال عمومی خواهد بود. ارزیابی گزارش‌های توجیه فنی، اقتصادی و مالی و احراز کفایت بازدهی طرح‌های سرمایه‌گذاری با لحاظ عامل خطرپذیری، به میزانی که از نرخ سود تسهیلات مورد انتظار اعلام شده توسط هیئت امانا کمتر نباشد به عهده بانک عامل و به مثابه تضمین بانک عامل در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات به صندوق است.
- صندوق، منابع مورد نیاز طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی، آب و منابع طبیعی را از طریق بانک عامل یا صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی به‌صورت ارزی و با سود انتظاری کمتر

در اختیار سرمایه‌گذاران بخش قرار می‌دهد.

۴. مجموع تسهیلات اختصاص یافته از منابع صندوق با عاملیت بانکها به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و شرکت‌های تابعه و وابسته در هر حال نباید بیش از بیست درصد (۲۰٪) منابع صندوق باشد. تبصره «۱» - از نظر این ماده مؤسسات و شرکت‌ها در صورتی غیرعمومی محسوب می‌شوند که حداقل هشتاد درصد (۸۰٪) سهام، یا سهم‌الشرکه آنها مستقیم و یا با واسطه اشخاص حقوقی متعلق به اشخاص حقیقی باشد.

مؤسسات و شرکت‌هایی که اکثریت مطلق سهام آنها متعلق به مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه نظیر موقوفات، صندوق‌های بیمه‌ای و بازنشستگی و مؤسسات خیریه عمومی است از نظر این ماده در حکم مؤسسات و شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی هستند.

تبصره «۲» - بنگاه‌های اقتصادی که صرفنظر از نوع مالکیت بیش از بیست درصد (۲۰٪) اعضای هیئت مدیره آنها توسط مقامات دولتی تعیین می‌شوند از نظر این ماده دولتی محسوب می‌گردند و پرداخت از منابع صندوق به آنها ممنوع است.

تبصره «۳» - صندوق موظف است در توزیع منابع بین بخش‌های اقتصادی و استان‌ها، توازن منطقه‌ای را مد نظر قرار دهد.

۵. سال مالی صندوق از اول فروردین‌ماه هر سال تا پایان اسفندماه همان سال است.

۶. صندوق در امور اداری، استخدامی، مالی و معاملاتی تابع این اساسنامه و قوانین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سیاست‌های پولی و ارزی می‌باشد. آیین‌نامه‌های لازم به پیشنهاد هیئت امنای صندوق به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید و طبق اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی اقدام خواهد شد.

۷. رئیس هیئت عامل صندوق توسعه ملی موظف است هر ۶ ماه یکبار میزان منابع و مصارف و محل مصارف صندوق را به هیئت امنای، هیئت نظارت و مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

۸. هیئت نظارت در صورت برخورد با تخلف و جرم در اجرای احکام این ماده حسب مورد مراتب را به مراجع صالحه اعلام می‌دارد.

۹. ترازنامه و حساب سود و زیان صندوق به همراه گزارش و اظهار نظر هیئت نظارت باید حداقل پانزده روز قبل از تشکیل جلسه به هیئت امنای تسلیم گردد.

۱۰. صدور هرگونه ضمانتنامه و پرداخت هرگونه تسهیلات از محل منابع صندوق فقط از طریق بانک‌های عامل اعم از دولتی یا غیردولتی و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی انجام می‌شود.

۱۱. تغییر در اساسنامه و انحلال صندوق تنها با تصویب مجلس شورای اسلامی است.

منابع و مأخذ

۱. هادی‌زنون، بهروز. صندوق توسعه ملی، مرکز پژوهش‌های مجلس، مهرماه ۱۳۸۸.
۲. هادی‌زنون، بهروز. بررسی نظام برنامه‌ریزی اقتصادی در ایران (دوره قبل از انقلاب اسلامی)، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹.
۳. یارمحمدی، محمدحسن و کامران، آزادی. بررسی افت تولید مخازن نفتی کشور و منافع ملی، مرکز پژوهش‌های مجلس، مهرماه ۱۳۸۸.
۴. مرکز پژوهش‌های مجلس، نگاهی به حساب ذخیره ارزی حاصل از صادرات نفت خام، آبان ۱۳۸۰.
۵. مرکز پژوهش‌های مجلس، اظهار نظر کارشناسی درباره ماده (۷۶) لایحه برنامه پتجم توسعه، آذر ۱۳۸۹.
۶. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۷. قانون برنامه سوم توسعه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹.
۸. قانون اصلاح قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.
۹. قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور، ۱۳۷۹.
۱۰. آیین‌نامه اجرایی ماده (۶۰) قانون برنامه سوم توسعه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹.
۱۱. قانون برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۳.
۱۲. قانون اصلاح جداول شماره ۴ و ۸ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و متمم قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، ۱۳۸۵.
۱۳. قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، ۱۳۸۶.
۱۴. قانون مدیریت خدمات کشوری، ۱۳۸۶.
۱۵. آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه، ۱۳۸۴.
۱۶. اصلاح آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۷.
۱۷. لایحه برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۸.
۱۸. قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۹.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۴۲۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: آشنایی با حساب ذخیره ارزی و صندوق توسعه ملی

نام دفتر: مطالعات برنامه و بودجه (گروه بودجه)

تهیه و تدوین: میثم پیله‌فروش

مدیر مطالعه: —

ناظر علمی: محمدقاسمی

منتقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. حساب ذخیره ارزی

۲. صندوق توسعه ملی

۳. برنامه توسعه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۳/۳۱